

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย “ประสิทธิผลการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านผักชะเมืองไถสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท
3. บริบทแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร

1. ความหมายของประสิทธิผล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ดังนี้
ธงชัย สันติวงษ์ (2549, หน้า 29) ประสิทธิผล หมายถึง ขนาดของความสามารถขององค์กรในการที่จะสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ จะสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จมากเพียงใด

กันตยา เพิ่มผล (2550, หน้า 3) ประสิทธิผล หมายถึง การบรรลุตามผลหรือหมายถึง ผลผลิตหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

ชาญณรงค์ สุราสา (2550, หน้า 5) ได้อธิบายประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผลหมายถึง ผลการดำเนินงานตามแผนงานหลักประกอบด้วย การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพด้านบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านระบบภาคีเครือข่าย

วันชัย มีชาติ (2550, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า หมายถึง ระดับความสำเร็จขององค์กร ที่สามารถวัดได้จากระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่องค์กรได้วางไว้

เฉลิมพงศ์ มีสมนัย (2550, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ อันเกิดจากการดำเนินงานในองค์กร ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ปาณิสรา จรัสวิญญู (2550, หน้า 16) กล่าวถึงประสิทธิผลว่าเป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่ายโยบาย/แผนงาน/โครงการ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงว่าเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ แล้วได้ผลงานหรือผลลัพธ์ออกมาทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับเพียงใด

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2550, หน้า 31, อ้างถึงใน สุพัฒน์ กองศรีมา, 2552, หน้า 31) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การใช้ความพยายามเพื่อบริหารโครงการให้ได้ผลผลิต (Outputs) ตามรายการต่าง ๆ (Specifications) ที่กำหนดไว้ด้วยทรัพยากรโครงการ (Inputs) ที่ไม่มากกว่าที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการโครงการ ในที่นี้ ผลผลิต หมายถึง ผลการปฏิบัติงาน บริการ หรือกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ทำสำเร็จสมบูรณ์พร้อมส่งมอบให้ประชาชนผู้รับบริการ ผลผลิตเป็นผลงานที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของหน่วยบริการโดยตรง ในที่นี้กิจกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น การบันทึกข้อมูล เป็นต้น และผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลที่เกิดจากทำกิจกรรม

Moorhead & Griffin (2001, หน้า 46, อ้างถึงใน เฉลิม สุขเจริญ, 2557, หน้า 7) ให้ความหมายประสิทธิผลว่า ประสิทธิภาพที่สูงจะอยู่ที่ความหลากหลายของผลลัพธ์ของบุคคล ผลลัพธ์กลุ่ม และผลลัพธ์ขององค์การ ซึ่งบางครั้งความแตกต่างของประเภทก็จะทำให้ผลลัพธ์ขององค์การแตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละผลลัพธ์ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญของประสิทธิผลขององค์การ

Mosley (1996 อ้างถึงใน อิศระ บุญญะฤทธิ, 2545, หน้า 15) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้จัดการที่จะตั้งเป้าหมาย และบรรลุผลสำเร็จของเป้าหมายนั้น

Price (1968 อ้างถึงใน สุพัฒน์ กองศรีมา, 2552, หน้า 31) ได้เสนอแนวคิดกับประสิทธิผลขององค์การว่า หมายถึง ระดับองค์การหรือระดับความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย

การใช้ทฤษฎีระบบเป็นแนวทางในการวัดประสิทธิผลขององค์การ (Systematic Criteria of Organizational Effectives) ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าองค์การเป็น

ระบบสังคมที่มีชีวิต (Living Social System) ซึ่งมีข้อเรียกร้อง (Requirements) หรือความต้องการบางอย่างที่อยู่ในสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่องค์การจะต้องสนองตอบ เพื่อที่จะอยู่รอด เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้ การศึกษา ประสิทธิภาพขององค์การจึงเป็นการศึกษาความสามารถขององค์การในการสนองตอบข้อเรียกร้องที่เกิดจากสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่แวดล้อมองค์การอยู่ (เอนก ฦ นคร, 2538, หน้า 13) สังคมเรียกร้องและคาดหวังให้องค์การมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในสภาพปัจจุบันคาดหวังให้องค์การผลิตสินค้า และบริการภายใต้เงื่อนไขของความจำกัดของทรัพยากรประสิทธิภาพ จึงเป็นการวัดในแง่ของ "การบรรลุถึงเป้าหมายภายใต้ทรัพยากรซึ่งมีจำกัด ทั้งนี้ต้องเพิ่มแนวความคิดเรื่องประสิทธิภาพเข้าไป ด้วย ซึ่งแนวความคิดเรื่องประสิทธิภาพ หมายถึง ความมากน้อยของการที่องค์การ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้มากที่สุดโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด แนวความคิดทั้งสองเรื่องคือประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีความสัมพันธ์ต่อกัน แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างของการมีประสิทธิภาพโดยไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การหาได้ไม่ยาก เป็นต้นว่า องค์การสามารถผลิตสินค้าเศรษฐกิจบางอย่างให้มีประสิทธิภาพโดยไม่มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นความหมายของการปฏิบัติงานขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพจึงเน้นประเด็นสำคัญอยู่ 2 ประการคือ

1. การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
2. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นแต่ไม่เพียงพอสำหรับ การมีประสิทธิภาพดังนั้น การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย-ประโยชน์ (Cost - Benefit Analysis) ของการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐจะต้องประกอบไปด้วยสองส่วน คือ การวิเคราะห์ประสิทธิผล (Effectiveness Analysis) - (Value) ของผลที่จะต้องถูกเลือกไปปฏิบัตินั้นมีคุณประโยชน์ต่อสังคมสูงกว่าค่าใช้จ่าย ประโยชน์ดังกล่าวอาจเป็นผลผลิตทางกายภาพ (Physical Output) หรือ สินค้า บริการ หรือประโยชน์ที่ไม่ใช้วัตถุ เช่น ความมั่นคง ความมั่งคั่งของทัศนียภาพหรือความเป็นธรรมทางสังคม การประเมินคุณค่าของสินค้า และบริการ ซึ่งเป็นผลได้จากโครงการสาธารณะขึ้นอยู่กับความเต็มใจของประชาชนแต่ละคนในการเสียค่าใช้จ่ายทางอ้อมโดยการเสียภาษีอากร สำหรับสินค้า และบริการดังกล่าว ถ้าคุณค่าของผลประโยชน์ที่จะได้จากโครงการมีต่อบุคคลในสังคมโดยส่วนรวมแล้วมีมากกว่าค่าทรัพยากรที่จะใช้ในการบริหารโครงการ โครงการดังกล่าวนับว่าเป็นที่

พึงปรารถนาของสังคม (ภรณ์ มหามนต์, 2529, หน้า 116)

โดยสรุป ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้มีผลสำเร็จในแง่ของการจัดการ หมายถึง การบรรลุเป้าหมายขององค์การนั้น คือการทำถูกต้องตามสิ่งที่ควรทำ ซึ่งบางครั้งการบรรลุเป้าหมายขององค์การในแง่มุมมองของประสิทธิภาพอาจไม่คำนึงถึงทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ไปว่าจะมากหรือน้อยเพียงใดในภาพรวม และประสิทธิภาพจะเกี่ยวข้องกับวิธีการ ส่วนประสิทธิผลจะเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จึงหมายถึง ชีตความสามารถของการบรรลุวัตถุประสงค์นั่นเองแนวความคิดของสาขาวิชาการทำให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันต่อ วิธีการในการปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การให้ดีขึ้น โดยที่นักวิชาการหรือนักบริหารต่างสาขาต่างก็มองด้วยสมมุติฐานของตนเท่านั้น เช่น จัดการและนักวิเคราะห์องค์การ (Organization Analysts) มักคิดว่ามีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (Evaluation Criteria) ความมีประสิทธิภาพขององค์การเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ วัดจากผลกำไร ซึ่งก็ปรากฏว่าไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดที่ถูกต้องอย่างเดี่ยวได้ เพราะไม่มีองค์กรไหนสามารถจะอยู่รอด (Service) ในระยะยาวได้ ถ้าหากองค์กรมุ่งแต่จะสนองตอบเป้าหมายในการแสวงหากำไรแต่ประการเดียว โดยไม่สนใจต่อความต้องการ และเป้าหมายของคนในองค์กร และของสังคมส่วนรวมได้ นอกจากนี้ยังมีองค์กรหลายประเภท เช่น หน่วยงานราชการ และหน่วยสังเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งไม่มีความมุ่งหมายที่จะเสาะแสวงหากำไรแต่อย่างใด นอกจากนี้้องค์กรยังมักจะมุ่งทำงานเพื่อเป้าหมายหลายประการ (Multiple Goals) ดังนั้น ความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลขององค์การ จึงจำเป็นต้องครอบคลุมถึงตัวแปรหรือบรรทัดฐาน (Criteria) หลายประการ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การอย่างแท้จริง (เอนก ณ นคร, 2538, หน้า 10)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิผลขององค์การ

พิทยา บวรวัฒนา (2544, หน้า 184) กล่าวว่า วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การมีอยู่ 4 วิธีด้วยกัน คือ

1. วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การจากความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมาย (the goal-attainment approach) ถือหลักว่าประสิทธิผลขององค์การนำจะวัดได้จากความสามารถขององค์การในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ เช่น พ่อค้าค้าขายมีกำไร นักกีฬาเล่นกีฬาชนะ หมอรักษาคนไข้หาย ตำรวจจับขโมย หนึ่งมี

ข้อสังเกตคือคำว่าเป้าหมายในที่นี้ หมายถึง เป้าหมายที่แท้จริงขององค์การ ซึ่งมีความแตกต่างจากวิธีดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ทีมฟุตบอลที่ผู้เล่นสามารถเล่นได้สวยงามยิ่งลูกอันตรายได้หลายลูกแต่กลับเล่นแพ้ อย่างนี้ถือว่าทีมฟุตบอลนั้นไม่บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงถึงแม้ว่าทีมนั้นอาจจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการการเล่นให้สวยงามและยิงลูกอันตรายหลายลูก

เราจะสามารถใช้วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายได้ต่อเมื่อลักษณะขององค์การ และเป้าหมายนั้น มีลักษณะตามข้อสมมติฐาน 5 ประการ กล่าวคือ

- 1.1 องค์การที่เราศึกษานั้นในความเป็นจริงมีเป้าหมายที่แท้จริง
- 1.2 เราสามารถมองเห็นและเข้าใจเป้าหมายเหล่านั้น
- 1.3 จำนวนเป้าหมายที่แท้จริงขององค์การควรมีปริมาณไม่มากเกินไปจนเกินความสามารถที่เราจะวัดได้
- 1.4 ต้องมีความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายที่แท้จริงเหล่านั้น และ
- 1.5 เราต้องสามารถวัดได้ว่าองค์การกำลังบรรลุเป้าหมายได้แค่ไหนเมื่อไหร่ อย่างไร

2. วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การโดยใช้ความคิดระบบ (the system approach) การใช้หลักการวัดประสิทธิผลขององค์การจากเป้าหมายขององค์การนั้นทำให้นักวิชาการเกิดความสนใจไปที่ปัจจัยนำออกขององค์การ การนำเอาความคิดระบบมาอธิบายองค์การทำให้เราตระหนักว่า ยังมีส่วนอื่นขององค์การนอกจากปัจจัยนำออกที่มีความสำคัญต่อองค์การ และถ้าเราหันมาวัดประสิทธิผลขององค์การจากส่วนอื่น ๆ ขององค์การ เช่น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรปัจจัยนำเข้าให้เป็นปัจจัยนำออกแล้ว จะทำให้เราสามารถสร้างเกณฑ์การวัดประสิทธิผลเกณฑ์ใหม่ขึ้น ดังนั้น จึงได้เสนอให้วัดประสิทธิผลขององค์การโดยคำนึงถึง

2.1 ความสามารถขององค์การในการหาปัจจัยนำเข้า เช่น ทรัพยากรเงินทุน และคนที่จำเป็นต่อการผลิตปัจจัยนำออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถขององค์การในการหาปัจจัยนำเข้าใหม่มาทดแทนปัจจัยนำเข้าเดิมที่ได้ใช้หมดไป เช่น หางบประมาณใหม่ หาสมาชิกใหม่ เพื่อมาแทนที่สมาชิกที่ลาออก และปลดเกษียณ หาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้า

2.2 ความสามารถขององค์การในการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าให้กลายเป็นปัจจัยนำออก

2.3 ความสามารถขององค์การในการอยู่รอดท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ในแง่หนึ่งองค์การที่มีประสิทธิผล คือ องค์การที่สามารถสร้าง และรักษาความเข้าใจอันดีกับบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น องค์การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าประจำ ผู้จัดหาปัจจัยนำเข้า หน่วยงานของรัฐบาล และบุคคลต่าง ๆ ที่มีอำนาจสามารถสร้างความเสียหายต่อการดำเนินงานขององค์การได้

2.4 ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์การ ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดทำงานได้ไม่ดีแล้วจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของส่วนอื่น ๆ ด้วย

3. วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การโดยดูจากความสามารถขององค์การในการชนะใจผู้มีอิทธิพล (the strategic-constituencies) ข้อสมมติฐานที่ว่าองค์การได้รับความกดดัน และข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ บุคคลต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมตลอดเวลา ในจำนวนบุคคล และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้มีเฉพาะบางส่วนเท่านั้นที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์การ เพราะเป็นบุคคล และกลุ่มที่มีอิทธิพลสามารถกำหนดความเป็นความตายขององค์การได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคล และกลุ่มดังกล่าวสามารถควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการอยู่รอดขององค์การ ดังนั้น นักวิชาการจึงถือหลักว่าองค์การที่มีประสิทธิผล ได้แก่ องค์การที่มีสายตาแหลมคมสามารถมองว่าบุคคล และกลุ่มผลประโยชน์ใดในสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อองค์การ และยังคงเป็นองค์การที่สามารถชนะใจบุคคล และกลุ่มผลประโยชน์ในสภาพแวดล้อมที่สำคัญทั้งหลายเหล่านี้ ทำให้บุคคล และกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญไม่ดำเนินการขัดขวางการทำงานขององค์การ องค์การที่เอาตัวรอดอยู่ได้ จะเป็นองค์การที่กำหนดเป้าหมายขององค์การให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และกลุ่มผลประโยชน์ในสภาพแวดล้อมซึ่งมีอำนาจควบคุมทรัพยากรที่จำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์การ

4. วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การจากค่านิยมที่แตกต่างกันของสมาชิกองค์การ (the competing-values approach) เกณฑ์วัดประสิทธิผลขององค์การที่จะใช้ขึ้นอยู่กับว่าใครมีตำแหน่งอะไร และมีผลประโยชน์อย่างไร ดังนั้น จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่องค์การจะมีเป้าหมายหลายเป้าหมายซึ่งขัดแย้งกัน เพราะบุคคลทั้งหลายที่กำหนดเป้าหมายขององค์การนั้นต่างมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ การวัดประสิทธิผลขององค์การจึงต้องพิจารณาค่านิยมต่าง ๆ ของผู้ประเมินผลองค์การ ซึ่งจะเป็นผู้เลือกที่จะใช้

มาตรวัดประสิทธิผลขององค์การแบบโหนด ตัวอย่างเช่น สมาชิกองค์การสาธารณะที่อยู่ในฝ่ายต่างกัน (ฝ่ายนักบริหารงานระดับสูง ฝ่ายนักบริหารงานระดับกลาง ฝ่ายปฏิบัติงานหลัก ฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายเสนาธิการ) จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์วัดประสิทธิผลขององค์การ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 102-103) กล่าวว่า การประเมินผลหรือการวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามระยะเวลาที่ทำการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินระหว่างการทำงาน เป็นการประเมินเพื่อติดตามดูผลผลิตของโครงการในขณะที่โครงการนั้น ๆ กำลังดำเนินอยู่ การประเมินประเภทนี้ให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่จำเป็นแก่ผู้จัดการโครงการ และผู้ตัดสินใจเพื่อปรับนโยบายวัตถุประสงค์ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรของโครงการ ผลจากการประเมินระหว่างดำเนินการนี้ อาจจะทำให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการใหม่ได้ด้วย

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินประเภทนี้จะให้สารสนเทศที่จำเป็นทั้งหมด แก่ผู้ตัดสินใจ และผู้วางแผน สำหรับใช้เพื่อการวางแผนโครงการใหม่ และเพื่อเป็นแนวทางการประเมินผลในอนาคตต่อไป

3. การประเมินย้อนหลัง เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบย้อนหลังเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่า มีผลกระทบจากโครงการหรือไม่อย่างไร

Caplow (1964, หน้า 89, อ้างถึงใน ภรณ์ มหามนต์, 2529, หน้า 59) เสนอว่าประสิทธิผลขององค์การควรวัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ

- 1) ความมั่นคง หมายถึง ความสามารถในการรักษาโครงสร้างขององค์การไว้
- 2) ความผสมผสาน หมายถึง ความสามารถขององค์การในการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในองค์การ
- 3) ความสมัครใจ หมายถึง ความสามารถในการจัดให้มีความพึงพอใจสำหรับสมาชิก
- 4) ความสำเร็จ หมายถึง ผลรวมสุทธิของกิจกรรมขององค์การ

Mott (1972, หน้า 96) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

- 1) ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต
- 2) ประสิทธิภาพ
- 3) ความสามารถในการปรับตัว
- 4) ความสามารถในการยืดหยุ่น

Gibson, and Other (1982, หน้า 27) ได้ทำการศึกษา และกำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้หลายเกณฑ์ ดังนี้

- 1) ความสามารถในการผลิต
- 2) ประสิทธิภาพ
- 3) ความพึงพอใจ
- 4) ความสามารถในการปรับตัว
- 5) การพัฒนาและการอยู่รอด

Parson (1960, หน้า 99, อ้างถึงใน พรชัย เชื้อชูชาติ, 2546, หน้า 33) ได้เสนอความคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

- 1) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation)
- 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment)
- 3) การบูรณาการ (Integration)
- 4) การคงไว้ซึ่งระบบค่านิยม (Latency)

Hoy, and Miskel (1991, หน้า 384) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

- 1) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน
- 2) การบรรลุเป้าหมาย
- 3) ความพึงพอใจ
- 4) ความสนใจในชีวิต

Seiler (1976 อ้างถึงใน แมน รถทอง, 2544) ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์การ โดยเห็นว่าประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในการผลิต (Productivity) หมายถึง กิจกรรมในการผลิตโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด
2. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง กิจกรรมในการสนองตอบความสนใจสมาชิก

3. การพัฒนา (Development) หมายถึง กิจกรรมในการลงทุนใน
ทรัพยากรด้านคน (Productivity) โดยเฉพาะการฝึกอบรม และการพัฒนา

สรุป วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น 1) วิธีวัด
ประสิทธิผลขององค์การจากความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมาย (the goal-
attainment approach) ถือหลักว่าประสิทธิผลขององค์การน่าจะวัดได้จากความสามารถ
ขององค์การในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ 2) วิธีวัดประสิทธิผลของ
องค์การโดยใช้ความคิดระบบ (the system approach) เป็นการใชหลักการวัดประสิทธิผล
ขององค์การจากเป้าหมายขององค์การ 3) วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การโดยดูจาก
ความสามารถขององค์การในการชนะใจผู้มีอิทธิพล (the strategic-constituencies)
4) วิธีวัดประสิทธิผลขององค์การจากค่านิยมที่แตกต่างกันของสมาชิกองค์การ (the
competing-values approach)

สุขภาพองค์การ เป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์การ
เป็นเกณฑ์หนึ่งซึ่งประสิทธิผลขององค์การ องค์การที่มีสุขภาพดีแสดงว่าการบริหารงาน
ขององค์การนั้นประสบความสำเร็จ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ
มีการทำงานที่ราบรื่น สมาชิกในองค์การมีความสุข มีความพอใจในการปฏิบัติงาน
กลุ่มงานต่าง ๆ ในองค์การมีกิจกรรมร่วมกัน และองค์การมีผลผลิตในระดับสูง
จากความหมายต่าง ๆ ของการมีสุขภาพดีขององค์การที่กล่าวมาได้มีนักวิชาการหลายท่าน
ได้ระบุเกณฑ์บ่งชี้ขององค์การที่มีสุขภาพดีไว้ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

Owens (1991, หน้า 222 อ้างถึงใน เพียงหทัย นิรมล, 2557, หน้า 19)
กล่าวว่า การที่องค์การจะมีสุขภาพดีนั้นจะต้องปฏิบัติตามคุณลักษณะตามเกณฑ์ 10
ประการ ดังนี้

1. ความชัดเจนของเป้าหมาย คือการที่บุคลากรในองค์การต้องเข้าใจและ
ยอมรับเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายขององค์การจะต้องมีความเป็นไปได้ และ
เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
2. การติดต่อสื่อสารอย่างเพียงพอ คือ องค์การต้องมีการสื่อสารที่มี
ประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอก และภายในองค์การต้องมีข้อมูลข่าวสารที่พร้อมเสมอในการ
วินิจฉัย และแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์การ
3. การใช้อำนาจที่เป็นธรรม คือ การที่องค์การมีการกระจายอำนาจ
อย่างเหมาะสม และเป็นธรรมในทุกระดับขององค์การ

4. การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า คือ เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทรัพยากรบุคคลมีการใช้งานอย่างเหมาะสม ไม่มากไม่น้อยเกินไป มีความตึงเครียดน้อย บุคลากรทำงานหนักแต่ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นการทำงานเกินตัว มีความพอดีในการวางตัว และบทบาทที่องค์กรต้องการ มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และไม่เพียงแต่มีความรู้สึกที่ดีต่องาน ยังรู้สึกว่าการสนับสนุนให้เขามีการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้า

5. ความกลมเกลียว คือ การมีความสามัคคีเป็นหน้าหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ต้องการที่จะคงอยู่ในองค์กรมีความเคารพซึ่งกัน และกัน

6. ขวัญ คือ ความรู้สึกในจิตใจที่บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการได้รับการยอมรับ มีความรู้สึกอยากคงอยู่ในองค์กร

7. การมีนวัตกรรมใหม่ คือ การที่องค์กรมีการเจริญพัฒนา และมีการเปลี่ยนแปลงมีการคิดเป้าหมายใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเองแทนที่จะหยุดนิ่งอยู่กับที่

8. ความเป็นอิสระ คือ การเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการตอบสนองความต้องการของสิ่งแวดล้อม

9. การปรับตัว คือ ความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว มีความมั่นคงทนต่อความเครียดที่เกิดจากความยุ่งยากที่เกิดจากการปรับตัวได้ดี

10. ความสามารถในการแก้ปัญหา คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และเกิดความตึงเครียดน้อยที่สุด

สรุป ประสิทธิภาพการพัฒนาหมู่บ้าน หมายถึง ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และการเมืองการปกครองในหมู่บ้าน รวมทั้งการพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชน ให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ประสิทธิภาพการพัฒนาหมู่บ้าน ของชุมชนบ้านฝักชะ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ คือ การที่ชุมชนมีการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนหนทาง มีการจัดเตรียมน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้เพียงพอ มีการขยายเขตไฟฟ้า

ส่องสว่างทั่วถึง มีการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และมีการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ประชาชนในชุมชนประกอบอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด มีการจัดกิจกรรมสร้างการประหยัดออม มีการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ประชาชนมีการรวมกลุ่มอาชีพ การสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการแปรรูปวัตถุดิบ ในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่า 3) ด้านสังคม คือ การที่ชุมชนให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุ ผู้พิการและด้อยโอกาส การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการกีฬาให้เด็กและเยาวชน การส่งเสริมบริการสาธารณสุขให้ประชาชน อย่างมีคุณภาพและทั่วถึง การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนลดละเลิกอบายมุข การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น และ 4) ด้านการเมืองการปกครอง คือ การที่ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อประสบปัญหา ประชาชนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการติดตามข่าวสารทางการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ประชาชนเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎหมายบ้านเมือง มีความซื่อสัตย์เคารพกฎระเบียบทางสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

1. ความหมายของการพัฒนา

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนาารมณ์ อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา

คำถามที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนาารมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

จากการศึกษาเชิงวาทกรรม (Discourse Studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้น ความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่นคือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการปิดเปิด ซ่อนเร้น ฉันทามติเชิงวิชาการที่แท้จริงของการพัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำ ระบบความคิด รวมไปถึงการชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรม เป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้างวาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมี ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ การพัฒนาที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนา มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ดังนี้

วิทยากร เชียงกุล (2540, หน้า 23) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ มีอาหารที่มีคุณค่ากิน มีสุขภาพดีทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวยุติธรรม เพื่อนบ้าน และสิ่งแวดล้อมที่ดี

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา โดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ

1. ในช่วงแรก ๆ การพัฒนา หมายถึง การทำให้ทันสมัยอย่างสังคม ตะวันตก โดยการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม และการเมือง โดยมีชื่อเรียกว่า ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization theory)

2. ในระยะต่อมา นักวิชาการได้ตระหนักว่า การพัฒนาที่ทำให้ทันสมัย สร้างปัญหาตามมาหลาย เช่น ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการพึ่งตนเองไม่ได้

3. ในช่วงปี ค.ศ.1970 มีการต่อต้านทฤษฎีการทำให้ทันสมัย และเกิดแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้น เช่น แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่น และชุมชน และแนวคิดที่เรียกร้องให้มนุษย์กลับมาใกล้ชิดกับธรรมชาติ

สนธยา พลศรี (2547) การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองงาม และดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทย และเป็นแนวทางในการ กำหนดความหมายอื่น ๆ

Reeder (อ้างถึงใน โสภณ โสภณ, 2540) ให้ความหมายของการ “การพัฒนา” ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1) ความแตกต่าง เช่น ปริมาณ และคุณภาพของบริการข้อมูล และข่าวสาร ฐานะทางสังคม บทบาท และอาชีพ เป็นต้น 2) การใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ และเพิ่มขึ้น 3) มีเทคโนโลยี และควมมีประสิทธิภาพกระจายทั่วทุกสังคม 4) มีความเชื่อ และความไม่เชื่อ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม โอกาส และการสนับสนุน 5) ทศคนคติ เช่น ช่วยเหลือตนเอง มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรมนุษย์ และมีความคิดริเริ่มมากขึ้น

Dudley Seers (อ้างถึง ปกรณ์ ปรียากร, 2546) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การขจัดความยากจน ความอดอยาก การขจัดความเจ็บไข้ได้ป่วย โดยมุ่งเน้นให้มีรายได้ มีงานทำ มีเสรีภาพขั้นพื้นฐาน มีโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะต่าง ๆ หรือ การพัฒนา หมายถึง การสร้างสภาวะการณ์ด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ให้ดีขึ้น และในบทความอันมีชื่อเสียง เรื่อง ความหมายของการพัฒนาของ Dudley Seers อีกประการหนึ่งชี้ให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายเบื้องต้นในการพัฒนาประเทศ คือ การแสวงหาช่องทางเพื่อแก้ปัญหาความอดอยาก หรือภาวะทุโภชนาการ แก้ปัญหาความยากจน และแก้ปัญหาด้านการเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชน เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่บั่นทอน และทำลายศักยภาพของปัจเจกบุคคล กับจะนำความยุ่งยากมาสู่สังคมในที่สุด

Ewert (1991, p.84 อ้างถึงใน จินตนา สุจจามันท์, 2556, หน้า 75) ได้กล่าวว่า คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าพัฒนา คือ คำว่า relief และ rehabilitation โดยคำว่า relief หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นกับประชาชนที่ประสบกับหายนะจากภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และธรรมชาติ เช่น สงคราม แผ่นดินไหว พายุไต้ฝุ่น ความช่วยเหลือที่ให้อาจเป็นอาหาร น้ำดื่ม ผ้าห่ม ที่พักอาศัย และยารักษาโรค ในขณะที่คำว่า rehabilitation เป็นการให้ความช่วยเหลือหลังจากผ่านการช่วยเหลือระยะสั้นไปแล้ว เป็นความพยายามช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ประสบภัยพิบัติให้กลับมาดีเหมือนเดิม เช่น การสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้เดือดร้อนจากแผ่นดินไหว น้ำท่วม หรือสงคราม ส่วนใหญ่โครงการเหล่านี้ใช้เวลา 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นการช่วยให้คนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้อีกครั้ง ส่วนคำว่า development หรือการพัฒนา จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของความทุกข์ยาก และความยากจน เป็นความพยายามในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมโดยการเข้าไปเกี่ยวข้อง และเป็นกระบวนการที่ยาวนานกว่า

จากความหมายที่นักวิชาการต่างประเทศให้ไว้ การพัฒนาจึงหมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมในสังคม ความเสมอภาคทางการเมือง และการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศใดประเทศหนึ่ง ด้วยวิธีการพัฒนาที่สมดุล ใช้วิธีการบริหารที่เหมาะสม เพื่อให้ประเทศก้าวหน้า และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว

โดยสรุปการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น เริ่มตั้งแต่กระบวนการพัฒนาที่ยึดทฤษฎีการพัฒนาเพื่อสร้างความทันสมัย (Modernization) และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจนถึงการพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความจำเป็น และความต้องการของคนในยุคปัจจุบันโดยไม่ทำลายความสามารถของคนในยุคต่อ ๆ ไป ที่จะตอบสนองความต้องการของเขาในอนาคต

2. ความหมายของการพัฒนาชนบท

ชนบทเป็นที่อยู่อาศัยของเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นแหล่งผลิตอาหาร และเป็นตลาดรองรับการขยายตัวของความเจริญทางเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ถ้ากำลังซื้อของคนชนบทมีจำกัดจะทำให้การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการเป็นไปอย่างเชื่องช้า ดังนั้น ชนบทจึงเป็นรากฐานแห่งความเจริญ และความมั่นคงทางชาติ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงส่งผลกระทบต่อเกี่ยวข้องกับทุกส่วนของสังคม จึงจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาชนบท

พระพุทธเจ้าทรงยกย่องสรรเสริญการพัฒนาชนบทว่า “ชนเหล่าใดสร้างอาคาร (สวนไม้ดอกไม้) ปลูกหมุ่ไม้ สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทาน และบ่อน้ำทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านี้ย่อมมีบุญเจริญในกาลทุกเมื่อ (จินตนา สุขจานันท์, 2554, หน้า 195)

พินิจ ลาภธนานนท์ (2529) ให้ความหมายการพัฒนาชนบทว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบ และโครงสร้างต่าง ๆ ในสังคมชนบท ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อให้ประชาชนได้พัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีองค์ประกอบ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมในชุมชน ทางด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้ประชาชนในชนบทมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต พึ่งพาตนเอง การตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของชาวชนบท ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ที่มี

ผลกระทบต่อชีวิต และทรัพย์สินสอดคล้องกับ ธวัช มกรพงศ์ (2531) กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนว่า หมายถึง ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตของสังคมยากจนในชนบท ทั้งทางเศรษฐกิจ และกระจายผลประโยชน์ไปสู่สังคมที่ยากจนที่สุดในชนบทนักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชน และสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2525) การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือคุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2534)

จินตนา สุัจจามันท์ (2556, หน้า 79) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชนบท หมายถึง วิธีการหรือยุทธวิธีที่กำหนดขึ้นเพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจ และสังคม ให้คนชนบทมีมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้นตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ถ้าคนในชนบทมีชีวิตที่ดีขึ้น ความแตกต่างในเรื่องรายได้ และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในชนบท และเมืองจะมีน้อยลง สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2550) ให้ความหมายมิติการบริหารการพัฒนาชนบทว่า หากต้องให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องพัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการดำรงอยู่ในทุกมิติไปพร้อม ๆ กันอันได้แก่ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมือง และมิติทางด้านกายภาพ ทั้งนี้ เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนมีความซับซ้อนกันอยู่หลายมิติในชีวิตในเวลาเดียวกัน การบริหารการพัฒนาจึงต้องกระทำให้ครบในทุกมิติ และต้องกระทำพร้อม ๆ กันไปไม่มุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะด้านโดยปล่อยปละเลยให้ขาดการพัฒนาในบางมิติ จึงเกิดผลสำเร็จในการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาเชิงประเมินผลการพัฒนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงปรารถนาหลายประการ นับตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศวิทยา (Social Ecology) ของสังคมไทย ผลที่คาดหวังสำคัญหลายประการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักคิดจากหลายสำนักความคิดพากันหยิบยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความล้มเหลวเหล่านั้น พร้อมทั้งมีการเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ บางแนวคิดได้รับการยอมรับจากสาธารณชนและกลุ่มผู้บริหารจนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเชื่อในเอกลักษณ์ รวมทั้งความเข้มแข็งของวัฒนธรรม

บางแนวคิดชูประเด็นการเรียนรู้ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของคนพร้อมทั้งการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือ และปฏิบัติตาม ในขณะที่นักคิดบางสำนักความคิดพยายามใช้ยุทธศาสตร์ทางศาสนา (Religious Strategy) มาชี้นำทางออกให้แก่สังคมไทยบนพื้นฐานแห่งนัยยะสำคัญตลอดจนความโดดเด่นทางวิชาการที่ว่า ความดีต้องอยู่เหนือความชั่วเสมอ โดยละทิ้งเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านมิติของเวลา (Time) พลังทางลบ (Negative Social Force) ที่ทำให้เกิดการต่อต้านเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงปรารถนาในสังคม

ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านวิชาการรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานะของการดำรงอยู่ ความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เหล่านี้

การพัฒนาชุมชนเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่พยายามใช้หลักบูรณาการบนพื้นฐานความเชื่อ และความเข้าใจเบื้องต้นหลายประการร่วมกันดังต่อไปนี้

ประการแรก การพัฒนาและการพัฒนาชุมชนมีความแตกต่างกันหลายประการ ทั้งในด้านแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อ หลักการ รวมทั้งวิธีการต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เชิงวิทยาการ (Interdisciplinary) ซึ่งมีพัฒนาการทำงานวิชาการอย่างเป็นระบบไม่เกินหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การขาดทฤษฎีตลอดจนองค์ความรู้เชิงลึกที่มีลักษณะเฉพาะด้าน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะทางวิชาการที่เรียกว่า การพึ่งพาทางทฤษฎี (Theoretical Dependency) ซึ่งหมายถึง การเอาแนวคิด ทฤษฎี กระบวนการ วิธีการจากศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา (Sociology) มานุษยวิทยา (Anthropology) การศึกษา (Education) รัฐศาสตร์ (Political Science) เศรษฐศาสตร์ (Economics) จิตวิทยา (Psychology) และอื่น ๆ มาบูรณาการแนวคิดขึ้นมาใหม่ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ผู้ที่สนใจทางด้านการพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รอบด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา ก็คือ บูรณาการหรือนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งมุ่งหวังจะสร้างองค์รวมแห่งความรู้ให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่จะศึกษา อย่างไรก็ตามลักษณะการพึ่งพาทางทฤษฎีของวิชาการทางด้านการพัฒนาที่ทำการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติมีจุดเน้นหนักแตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้ ความเชื่อ แนวคิด ของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้บริหารงานและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการพัฒนา แต่อย่างน้อยที่สุด ในปัจจุบันนี้ ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่ารากฐานของการพัฒนาประเทศที่แท้จริงนั้น ควรจะยึดคนรวมทั้งสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา

ประการที่สอง สังคมไทยนั้นมีประวัติศาสตร์ตลอดจนความเป็นมาอัน ยาวนาน ความเชื่อ บรรทัดฐาน วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตตลอดจนรูปแบบของ พฤติกรรมทางสังคมถูกถ่ายทอดโดยขบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) จากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง และยังปรากฏร่องรอยให้เห็นได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแห่ง การยอมตาม (Passive Culture) ความสัมพันธ์แบบข้า-ป่าว ผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฤกษ์ยาม ผีสาง เทวดา ซึ่งเห็นได้อย่างดาษดื่น

ประการที่สาม ความเชื่อพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ และแตกต่าง จากแนวคิดที่ยึดถือปฏิบัติกันในการพัฒนาทั่วไปอย่างน้อยที่สุดตามประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก การพัฒนา และการพัฒนาชุมชนนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ปฏิเสธ ความเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้นเกี่ยวกับศักยภาพตลอดจนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ ปฏิเสธไม่ยอมรับสิ่งที่ค้านกับตรรกศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นจริงสากลของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันด้านศักยภาพของมนุษย์ ทั้งทางด้าน กายภาพ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การเรียนรู้ การปรับตัว วิสัยทัศน์ การแก้ปัญหา ภูมิภาวะทางปัญญา และอารมณ์ และอื่น ๆ ความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ นี้เองที่น่าจะเป็นเหตุผลประการหนึ่ง ซึ่งอธิบายได้ถึงการประจักษ์ต่อความผิดพลาด และ ล้มเหลวในภายหลังของการพัฒนาประเทศ หลังจากที่ได้เดินตามร่องรอยความคิดที่ผู้นำทาง ความคิดแต่ละยุคสมัยกำหนดให้ด้วยวัฒนธรรมแห่งการยอมตาม อันเป็นวัฒนธรรม พื้นฐานของสังคมไทยโดยขาดการพิจารณา และการโต้แย้งวิพากษ์อย่างมีเหตุผล ดังกล่าว มาแล้ว

ประเด็นที่สอง ด้วยเหตุผลรวมทั้งความเชื่อในความไม่เท่าเทียมกันของ มนุษย์นี้เองที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันทางด้านสติปัญญา รวมทั้งศักยภาพด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จึงทำให้ไม่สามารถปฏิเสธความจริงของพื้นฐานของมนุษย์ซึ่ง เคยเป็นมานับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นเผ่าพันธุ์มนุษย์จนกระทั่งปัจจุบัน คือ ทุกองค์ประกอบของ สังคมมนุษย์จะต้องมีผู้นำ (Leader) และผู้ตาม (Follower) เสมอไม่ว่าจะเป็นผู้นำทาง ความคิด ผู้นำทางการบริหารประเทศ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม การศึกษา และอื่น ๆ ก็ตาม

ประเด็นที่สาม การยอมรับความคิดตามประเด็นทั้งสองข้างต้น ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการทำความเข้าใจในภาวะการณ์ก่อนกำเนิด การคงอยู่ พลวัต การเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ อารยะธรรม ความเป็นผู้นำ (Leadership) กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) การบริหารการจัดการ (Administration and Management) การวิเคราะห์ ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Situational Analysis & Adaptation) และการวิเคราะห์ความไวต่อการเปลี่ยนแปลง (Sensitivity Analysis) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่แตกแขนงมาจากความเข้าใจเบื้องต้นดังที่กล่าวมาแล้ว

กล่าวโดยสรุป ก็คือ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาประเทศรวมทั้งสันติสุข อันยั่งยืนอย่างแท้จริงของสังคมนั้น นอกเหนือไปจากการขึ้นอยู่กับทุกบริบทที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบสังคมแล้วยังควรต้องเน้นการขึ้นอยู่กับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งรอบด้านในองค์ความรู้ที่มีต่อทุกระบบของสังคม รวมทั้งระบบปฏิบัติการ ผู้นำ และศักยภาพของผู้นำ ตลอดจนภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทุกด้านของสังคมนั้นอีกด้วย ความพิการของศาสตร์แห่งการพัฒนา รวมทั้งข้อผิดพลาดมักจะปรากฏให้เห็น เมื่อมักจะปรากฏว่า ผู้ที่สถาปนาตนเองว่าเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการแห่งการพัฒนานั้น แท้ที่จริงแล้วมีความอปกติหรือพิการทางด้านวุฒิภาวะแห่งองค์ความรู้พื้นฐานหลายด้าน

3. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดของการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกในทุก ๆ ด้าน แนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ พ.ศ. 2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ

ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้ คณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development ; WCED, 1987 อ้างถึงใน จินตวิริ เกษมศุข, 2559, หน้า 18) ได้ให้นิยามของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่า เป็นการพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคต ต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

คณะกรรมการแห่งโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ (UN World Commission on Environment and Development) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถจะบรรลุความต้องการทั้งหลายในปัจจุบัน โดยที่การพัฒนาจะไม่ทำให้เกิดผลเสียหายต่อความสามารถในการพัฒนาของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

ดังนั้น เป้าหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน จึงครอบคลุมถึงประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ (สุภิญญา อนุพานันท์, 2547)

1. เป้าหมายทางสังคมในการพัฒนาชนบท เพื่อจะได้ผลเป็นรูปธรรม ต้องเข้าใจรูปแบบของสังคมชนบทที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ
2. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ต้องเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมชนบท และในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจดังกล่าว ต้องนำเอาปัญหาจากผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาด้วย
3. เป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม (ทรัพยากรธรรมชาติ) จำเป็นต้องเข้าใจถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการพัฒนาชนบท

ปัจจัยนำสู่ชุมชนเข้มแข็ง

ในแต่ละชุมชนจะมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อสู่ความเข้มแข็งแตกต่างกัน ความก้าวหน้า และความสำเร็จในการพัฒนาขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละชุมชน เรื่องที่เป็นพื้นฐานสำคัญ คือ (สรรเสรีญ วงศ์ช่อม, 2554, หน้า 89)

1. ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีความตั้งใจจริง ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยตนเองเป็นลำดับแรก
2. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสามัคคี เอื้ออาทรเกื้อกูลกัน คนส่วนใหญ่ต้องอยู่ในคุณธรรม จริยธรรมมีความเพียรในการดำเนินชีวิต
3. ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มแกนนำในการพัฒนาของชุมชน เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่มีความเข้าใจ และสามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้มีความพร้อมที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้ขึ้นในชุมชน เป็นกลไกที่จะรับข้อมูลค้นหาข้อมูล นำไปวิเคราะห์ให้เกิดความรู้มาพัฒนา และประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเป็นการเพิ่มพูน “ทุนทางปัญญา” และ “ภูมิปัญญาของท้องถิ่น”
4. ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการ “มีส่วนร่วม” ในการพัฒนาทั้งจากภายในชุมชนเอง และจากภายนอก หน่วยงานภายนอกที่สามารถจะช่วยเหลือชุมชน

ต้องจำกัดบทบาททำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาตามที่ชุมชนร้องขอเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มในการคิด การดำเนินการด้วยตนเองทำให้เกิดความภูมิใจ รู้สึกเป็นเจ้าของในความคิดและการดำเนินการนั้น

5. คนส่วนใหญ่ควรมีความรู้เรื่องความเป็นมาของชุมชน รู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน ประเพณีของชุมชนให้เกิดความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด ซึ่งจะเป็นกำลังใจที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นได้

6. เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในชุมชน และการจัดทำ “แผนชุมชน” โดยสร้างกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อจัดทำแผนขึ้นให้เป็นแผนที่ชาวชุมชนจัดทำขึ้นเอง เป็นแผนที่มีเหตุผลปฏิบัติได้ เป็นแผนที่ทำมาจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

7. เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้การพัฒนาจากชุมชนอื่น และเผยแพร่ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนของตนเองไปยังชุมชนอื่น เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เผยแพร่การพัฒนา และสร้างเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน

8. พัฒนาให้มีระบบติดตามประเมินผล มีระบบการเก็บข้อมูลที่ดี เพื่อให้มีการทราบความก้าวหน้าในการพัฒนาทั้งในด้านความสำเร็จ และล้มเหลว จะได้นำมาเป็นบทเรียนเพื่อหาทางแก้ไข และนำไปปรับแผนชุมชนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายความว่ารวมถึงการพัฒนาที่คำนึงถึง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้

1. เศรษฐกิจที่ทำให้เกิดคุณภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นแนวคิดหลัก

2. สังคม หมายรวมถึงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข

3. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรของประเทศทั้งที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น น้ำ และฟอสเฟตในทะเล และที่ไม่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน เป็นต้น

4. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศ ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ ซึ่งรวมทั้งความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ

ทั้งนี้ ความสมดุล และเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นจุดหมายของการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีความสุขตลอดไป หลักการพัฒนายั่งยืน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนาน จะต้องครอบคลุม “หลักการพื้นฐาน” ดังต่อไปนี้

1. ต้องถือว่าการสร้างวัตถุเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการยกระดับชีวิตเป็นอยู่ของมวลชนผู้ยากไร้ ความยากจนที่ดำรงอยู่มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ถูกต้อง

2. การสนองความต้องการพื้นฐานของมวลชน เป็นภารกิจที่สำคัญ และสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และการบริโภค เพื่อลดแรงกดดันที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ

4. วิธีทางพัฒนาแบบใหม่จะต้องใช้พลังงานแบบน้อยลงและอย่างประหยัด ในขณะที่เดียวกัน เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น โดยใช้พลังงานในขอบเขตจำกัด

5. จะต้องรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การขยายตัวประชากร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

หลักการ 5 ข้อนี้ ถือได้ว่า เป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็นต้องมี และจะต้องได้รับการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย “การพัฒนาแบบยั่งยืน”

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาที่จะต้องนำมาบูรณาการด้วย ได้แก่ (วิภา ประดิษฐ์ฐานผลพานิช, 2550)

1. ระบบวัฒนธรรม ซึ่งพิจารณาได้ทั้งแง่รูปธรรม และนามธรรม ในแง่รูปธรรม ได้แก่ การแสดงประจำท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน กิจกรรม และพิธีกรรมในวันสำคัญ

ทางศาสนา ประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดมาช้านาน การงานอาชีพ และในแง่นามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด คติชาวบ้าน ฯลฯ

2. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีคุณค่าของท้องถิ่น ทั้งในเชิงปัญญา กำลังทรัพย์ กำลังกาย และมีศักยภาพในการนำชุมชน หรือท้องถิ่นไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่คาดหวังไว้ บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ พระ ครู ผู้นำความคิดเห็น ประชาชน ชาวบ้าน ฯลฯ

3. ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่น หมายถึง แหล่งธรรมชาติ พืช/สัตว์เศรษฐกิจ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา ธุรกิจเอกชน ที่อยู่ในท้องถิ่น ทั้งหมดนี้นับเป็นชุมชนทรัพยากรทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น

4. ระบบการสื่อสาร หมายถึง ระบบการสื่อสารภายในชุมชน เช่น ชาวบ้านส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกจากแหล่งสารใดบ้าง จากสื่อมวลชน หรือจากการพูดคุยกัน ลักษณะของการพูดคุย ต้องพิจารณาว่าในแต่ละวันชาวบ้านจับกลุ่มคุยกันในเวลาใด และสถานที่ใด ใครคือผู้นำความคิดเห็น ใครคือบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ และมีชื่อเสียงบ้างที่อยู่ในชุมชน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแบบยั่งยืน ยังจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่หรือมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centered Development) เพราะประชาชนส่วนใหญ่ควรจะได้รับผลของการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาจึงจะยั่งยืน โดยที่ “ชุมชน” เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม จึงควรพัฒนาชุมชนให้มั่นคงก่อน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น ประเด็นสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ซึ่งครอบคลุมถึงการดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการกระจายอำนาจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2546)

ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกิด อาศัย และประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมจะมีรู้สึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ หากจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นกับชุมชนที่พวกเขาเหล่านั้นอาศัยอยู่ ย่อมทำให้พวกเขารู้สึกวิตกต่อผลกระทบที่จะตามมา ผู้ที่อยู่ภายนอกชุมชนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์การต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาจะต้องมีความรู้และความเข้าใจต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะทุนทางสังคมไม่ว่าจะเป็นทางด้านรูปธรรม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากร

บุคคล ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ หรือนามธรรม เช่น วัฒนธรรม ภาษา ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ค่านิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ
ประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2556)

4. แนวทางการพัฒนาชนบท

การพัฒนาเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ
การเมือง และการปกครองหรือการบริหารประเทศ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาจึงอาจกล่าว
ได้ว่ามี 4 แนวทางใหญ่ ด้วยกัน คือ แนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการ
ปกครอง และด้านการเมือง (ชาติชาย อุดมกิจมงคล, หน้า 37-38)

1. การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) มีจุดมุ่งหมายในการสร้าง
ความเจริญทางเศรษฐกิจ (economic growth) เช่น การสะสมทุนให้เพียงพอต่อการ
สนับสนุนระบบธนาคารที่น่าพึงพอใจ การจัดการด้านการประกันภัย และระบบบำนาญ
การลงทุนในด้านอุตสาหกรรม และการขนส่ง และกองทุนสำหรับชาวนาเพื่อใช้ในการทำ
การเกษตรที่สมดุล และมีประสิทธิภาพ และประเมินผลกระทบสะท้อนเวียนของเงินตราจาก
คนร่ำรวยไปสู่คนยากจน ฯลฯ การพัฒนาเศรษฐกิจมักจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาค
เกษตรกรรม (agricultural sector) หรือภาคอุตสาหกรรม (Industrial sector)

1.1 การพัฒนาภาคเกษตรกรรม มีจุดมุ่งหมายที่การเพิ่มผลผลิตทาง
การเกษตร เช่น อาหาร (food) สำหรับเลี้ยงประชากรโลกที่เพิ่มอย่างรวดเร็ว และเส้นใย
(fiber) สำหรับการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมของประเทศ เป็นต้น

1.2 การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เป็นความเพียรพยายามที่จะส่งเสริม
และพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากแหล่งพลังงานที่ไม่มีชีวิต
(inanimate sources of power) สำหรับการผลิตทางเศรษฐกิจ และจัดระเบียบเกิดระบบเป็น
องค์กร (organization) การขนส่ง (transportation) การติดต่อสื่อสาร (communication) เป็น
ต้น

2. การพัฒนาสังคม (Social Development) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ
ที่กล่าวมานั้นสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางสังคมมาก เป้าหมายทางการพัฒนาสังคมที่
สำคัญ คือ การรู้หนังสือหรือความสามารถอ่านออกเขียนได้สื่อสารเป็น (literacy) ของ
ประชาชน และการให้สวัสดิการสังคม (social welfare) แก่ประชาชน

2.1 การรู้หนังสือ มุ่งให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้สื่อสารเป็น เพื่อชักนำประชาชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตความเป็นอยู่ และในสังคมของเขา เช่น การทำงานมีสมรรถภาพมากยิ่งขึ้น หน้าที่การงานดีขึ้น เป็นต้น

2.2 สวัสดิการสังคม มุ่งแก้ปัญหาสังคม และเตรียมการสำหรับสังคมอุตสาหกรรมใหม่ เช่น การจัดทำโครงการเกี่ยวกับสุขภาพ การศึกษา ความต้องการทำกายภาพสำหรับเด็ก การใช้เวลาว่าง การประกันสังคมสำหรับผู้ว่างงาน ผู้เกษียณ และผู้เจ็บป่วย ฯลฯ

3. การพัฒนาการปกครอง (Administrative Development) โครงสร้างกระบวนการ และระบบการปกครองหรือการบริหารประเทศจะต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้อง และเอื้ออำนวยให้การพัฒนา และกลวิธีในการดำเนินการพัฒนามีสมรรถนะสูงสุด ตลอดจนบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างรวดเร็วด้วย ซึ่งไม่เพียงพอแต่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ระบบเท่านั้น ผู้ทำงานในระบบการปกครองจะต้องแปรเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานของตนให้สอดคล้องอีกด้วย ให้เป็นระบบการปกครองที่ดี (good governance) คือ ปกครองโดยกฎหมาย เคารพกติกา รับผิดชอบต่อสาธารณชน ประชาชนมีส่วนร่วม การทำงานมีจริยธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้

4. การพัฒนาการเมือง (Political Development) การเป็นพลเมืองดี (citizenship) การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมจะต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อความอยู่รอดของบ้านเมืองด้วย กล่าวคือ จะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสร้างชาติ สร้างอุดมการณ์ชาติ ตลอดจนการปกครองและพัฒนาประเทศ เพราะการพัฒนาประเทศจะเกิดขึ้นไม่ได้หากประชาชนไม่สนใจ ไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (decentralization) ให้ประชาชนมีบทบาทมีส่วนร่วม และมีโอกาสในการตัดสินใจกำหนดชะตาชีวิตของตนเองตามระบบประชาธิปไตย (democracy) จึงเกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนาการปกครอง และการพัฒนาการเมืองต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน ต่างเพียรพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของมนุษย์ กล่าวคือ เป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนา คือ การพัฒนามนุษย์ การเห็นความสำคัญของมนุษย์มากกว่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการเมือง

เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน หรือชุมชนพอเพียง ประกอบด้วยบุคคล ครอบครัวต่าง ๆ ที่เฝ้าหาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือ มี

ความรู้ และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคลส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุมีผล โดยอาศัยสติปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต ออกันต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชนจนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่งพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

5. มิติของการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบท

การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบทนั้น หากต้องการให้ประสบผลสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องพัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการดำรงอยู่ของเมือง และชนบทในทุกมิติไปพร้อม ๆ กัน อันได้แก่ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมือง และมิติด้านกายภาพ ทั้งนี้เพราะเมือง และชนบทมีความซับซ้อนหลายมิติ เช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตของประชาชนชาว เมือง และชาวชนบท ซึ่งประกอบด้วยมิติต่าง ๆ เหล่านี้ทับซ้อนกันอยู่ในชีวิต ดังจะเห็นได้ว่า ประชาชนชาวเมือง และชาวชนบทต่างดำเนินชีวิตภายใต้ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพไปพร้อม ๆ กัน ในเวลาเดียวกัน

การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบทนั้นต้องกระทำในทุกมิติ และต้องกระทำไปพร้อม ๆ กัน ไม่มุ่งแต่จะเน้นพัฒนาเฉพาะด้าน โดยปล่อยปละละเลยให้ขาดการพัฒนาในบางมิติ จึงเกิดผลสำเร็จในการพัฒนา ทั้งนี้หากการพัฒนาไม่ดำเนินไปด้วยกันในทุกมิติอย่างเหมาะสมก็อาจเกิดภาวะขาดความสมดุล หรือมีลักษณะที่เขย่งไม่เท่ากันระหว่างมิติต่าง ๆ อันก่อให้เกิดผลเสียหายตามมา เช่น การบริหารการพัฒนาระยะแรกที่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยเชื่อว่าถ้าเศรษฐกิจดี จะเกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ เองโดยอัตโนมัติ บทเรียนนี้ต่างก็เป็นที่ประจักษ์กันทั่วโลกถึงผลเสียหายที่ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลเสียหายทางด้านสังคม และสภาพแวดล้อม หรือตัวอย่างผลการพัฒนาในประเทศไทยช่วงก่อนเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 ที่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทำให้

เศรษฐกิจก้าวหน้า ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีโอกาสในการศึกษาเพิ่มพูนความรู้ และสติปัญญา ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจำนวนมาก แต่ในด้านการเมืองกลับมีลักษณะที่เรียกว่า “แช่แข็ง” ประชาชนยังคงไม่มีสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ภาวการณ์พัฒนาที่เขย่งเช่นนี้ทำให้เกิดความกดดันอันเกิดจากการที่ความต้องการการพัฒนาทางการเมืองได้รับการตอบสนอง เหตุการณ์วันมหาวิปโยค เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จึงได้เกิดขึ้น

มติของการบริหารการพัฒนาเมืองและชนบทที่สำคัญ ประกอบด้วย การบริหารการพัฒนาเมืองและชนบททางด้านสังคม การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านเศรษฐกิจ การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านการเมือง และการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านกายภาพ ดังนี้ (สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550, หน้า 49)

1. การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านสังคม มติทางด้านสังคม เป็นมติที่มนุษย์ทุกคนไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์สังคม ต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มนุษย์ และสังคมจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกัน ทั้งนี้สังคมจะเจริญก้าวหน้าได้ต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน ความสมานฉันท์ในหมู่มวลชนสมาชิกก็จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคง แข็งแกร่งให้กับสังคม การบริการการพัฒนาสังคมจึงต้องเริ่มต้นที่สมาชิกของสังคมก่อน เป็นอันดับแรก

การบริหารการพัฒนาเมืองและชนบททางด้านสังคมเป็นการบริหารจัดการเพื่อทำให้ประชาชนชาวเมือง และชาวชนบทซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเมือง และสังคมชนบทนั้น ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รอดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ และสามารถมีชีวิตอย่างที่ตนเองต้องการจะเป็น มีเกียรติ ศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจในตนเอง ตลอดจนมีความพึงพอใจในชีวิตของตน มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง สมบูรณ์ มีโอกาสได้รับการศึกษาอบรมให้มีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรม และจริยธรรม มีความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น อันจะส่งผลให้เมือง และชนบทนั้นมีสภาวะทางสังคมที่ดี และยั่งยืน ชาวเมือง และชาวชนบทมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก และสามารถสืบทอดสิ่งดีงามต่อไปสู่ลูกหลานอันเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม

2. การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านเศรษฐกิจ มติทางด้านเศรษฐกิจเป็นอีกมติหนึ่งของการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบทที่มีความสำคัญยิ่งมา

โดยตลอด และยิ่งทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นมิติที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตของผู้คนที่ต้องกิน ต้องใช้ และต้องทำมาหาเลี้ยงชีพในโลกที่มีทรัพยากรไม่พอเพียงสำหรับทุกคน ต้องแก่งแย่ง แบ่งปัน ขวนขวายเพื่อความอยู่รอด

การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านเศรษฐกิจเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้เมือง และชนบทมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มต้นจากการทำให้ชาวเมือง และชาวชนบทมีของกินของใช้อย่างเพียงพอตามที่ต้องการ พันจจากสภาพความอดอยาก และขาดแคลน มีการผลิตอย่างเพียงพอ มีการจัดสรรผลผลิตจำหน่ายจ่ายแจกกันไปอย่างทั่วถึง มีการบริโภคอย่างได้ประโยชน์ มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และพัฒนาไปสู่การเพิ่มกำลัง และความสามารถในการผลิต การมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ชาวเมือง และชาวชนบทมีฐานะมั่นคง และมีกินมีใช้อย่างสมบูรณ์พูนสุข เมือง และชนบทมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และมีโอกาสที่จะขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไปอย่างยั่งยืน

3. การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านการเมือง นอกจากการบริหารการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมแล้ว การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านการเมืองก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ การเมืองเป็นอีกมิติหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งชาวเมืองด้วยยิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเมืองและการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันตลอดมา และแม้แต่ชาวชนบทเองก็ต้องเกี่ยวข้องกับการเมือง ต้องมีฐานะเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง และเป็นพลเมืองของท้องถิ่น ต้องอยู่ภายใต้การจตุระเบียบการปกครอง และต้องปฏิบัติตามกฎหมาย อันเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน ดังได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้น

การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านการเมืองเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้การจตุระเบียบการอยู่ร่วมกันของประชาชนชาวเมือง และชาวชนบทแต่ละแห่งเป็นไปอย่างเหมาะสม มีการแบ่งปันประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ อย่างยุติธรรม ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ตลอดจนได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ไม่ถูกกดขี่ข่มเหง ปีบ้งคับหรือครอบงำด้วยอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเชื่อมั่นศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง และทำหน้าที่ของตนด้วยความสำนึกรับผิดชอบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง และเข้ามา

ส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาท้องถิ่นของตน อันจะส่งผลให้ประชาคมท้องถิ่นทั้งเมือง และชนบทมีความเข้มแข็งมั่นคง สามารถปกครอง และพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน และมี ประสิทธิภาพ

4. การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านกายภาพ มนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชาวเมืองหรือชาวชนบทจะต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มี อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของแต่ละคน ทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อาทิ ลักษณะภูมิ ประเทศ ภูมิอากาศ แสงแดด อากาศ แหล่งน้ำ พื้นดิน ป่าไม้ ภูเขา ฯลฯ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น อาทิ ตึกรามบ้านช่อง อาคาร และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ถนนหนทาง สะพาน ระบบขนส่งมวลชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโครงสร้างทางกายภาพที่ชาวบ้าน ชาวเมืองสัมผัสได้ และมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโดยตรง

การบริหารการพัฒนาเมือง และชนบททางด้านกายภาพเป็นการบริหารจัดการ เพื่อให้โครงสร้างหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง และชนบทได้รับการ พัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเมือง และชาวชนบทนั้น ๆ และก่อให้เกิด ประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น ทำให้เกิดความปลอดภัย ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย และความสวยงาม เป็นต้น รวมทั้งทำให้ปัญหาทางกายภาพต่าง ๆ ได้รับการ แก้ไข เช่น ปัญหามลพิษในด้านต่าง ๆ ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาน้ำท่วมขัง เป็นต้น ในการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบท มิติทางด้านกายภาพมักได้รับความสนใจมา โดยตลอด เนื่องจากเป็นการบริหารการพัฒนาที่มองเห็นผลของการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเป็นรูปธรรม ประชาชนได้รับประโยชน์โดยตรง และผู้บริหารเองก็มีผลงานปรากฏอย่าง ชัดเจน ทั้งนี้ ในระยะแรกของการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบทมักมุ่งเน้นในเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน อันเป็นเส้นทางการคมนาคม เพื่อผลที่ตามมา ทางด้านเศรษฐกิจ ต่อมาจึงเริ่มมองเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ซึ่งจะส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น การ จัดระบบการระบายน้ำ ระบบการกำจัดน้ำเสีย การจัดการแก้ไขปัญหาพิษต่าง ๆ การ วางผังเมือง การกำหนดลักษณะการใช้พื้นที่ การจัดรูปแบบของเมืองใหม่ และการสร้าง ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม งดงาม เป็นต้น

6. ตัวชี้วัดเพื่อติดตามการพัฒนาที่ยั่งยืน

กรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Commission on Sustainable Development : UNCSD) ได้พัฒนาตัวชี้วัดเพื่อติดตาม

การพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี 1995 โดยใช้กรอบแนวคิด PSR ในการคัดเลือกตัวชี้วัด อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าตัวชี้วัดเหล่านั้นไม่เป็นที่นิยมใช้ จึงได้ถูกยกเลิกไป ในที่สุด UNCSO เปลี่ยนแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัด โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลักในการสร้างกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วย Themes และ Sub-themes เพื่อเกิดความเข้าใจความยั่งยืน เป็นการสนับสนุนผู้กำหนดนโยบายในการตัดสินใจในระดับประเทศ (UNCSO, 2001 อ้างถึงใน วิจิต หล่อจิระชุนห์กุล และจิวรัลย์ จิตรถเวช, 2556) ดังตาราง 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 1 ตัวชี้วัดเพื่อติดตามการพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้านหลัก	Themes	Subthemes
สังคม	ความเสมอภาค	ความยากจน ความเสมอภาคทางเพศ GDI
	สุขภาพ	สถานภาพอาหารที่เพียงพอ การตาย สุขอนามัย น้ำดื่มสะอาดที่เพียงพอ การบริการรักษาสุขภาพ
	การศึกษา	โอกาสในการศึกษา การอ่านออกเขียนได้
	สถานที่อยู่	สภาพการอยู่อาศัย ความหนาแน่นที่อยู่อาศัย
	ความมั่นคง	อาชญากรรม
	ประชากร	การเปลี่ยนแปลงประชากร
	สิ่งแวดล้อม	บรรยากาศ
มหาสมุทรทะเลและชายฝั่ง		สภาพแถบชายฝั่ง การประมง
ที่ดิน		เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ การเป็นทะเลทราย ความเป็นอยู่ในเมือง
น้ำสะอาด		คุณภาพน้ำ ปริมาณน้ำ
ความหลากหลายทางชีวภาพ		ระบบนิเวศน์ พันธุกรรมทางชีวภาพ

ตาราง 1 (ต่อ)

ด้านหลัก	Themes	Subthemes
เศรษฐกิจ	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	ผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ การค้า การกระจายรายได้ การมีงานทำ สถานภาพการคลังหนี้สาธารณะ
	การบริโภคและรูปแบบการผลิต	การใช้วัตถุดิบ การใช้พลังงาน การเกิดและการบริหารสิ่งเหลือใช้ คมนาคม
สถาบัน	กรอบของสถาบัน	การดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่ยั่งยืน ความร่วมมือระหว่างประเทศ
	ความสามารถของสถาบัน	การเข้าถึงสารสนเทศ โครงสร้างพื้นฐานการสื่อสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความพร้อมในการรับและการตอบสนองต่อสภา ธารณภัย

ที่มา : จากการริเริ่มของ UNCSD (UNCSD, 2001)

วิชิต หล่อจิระชุนห์กุล และจิราวัลย์ จิตรถเวช (2556) ได้ใช้กรอบแนวคิด DPSIR (Driving Force–Pressure–Date–Impact–Response) (NERI.) เพื่อพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ โดยตัดมิติ Response ออกเหลือเพียง 4 มิติ คือ DPSI เพื่อมีต้องประเมินนโยบายของรัฐบาลที่ไม่มีความต่อเนื่อง มิติแรงขับเคลื่อนประกอบด้วย ดัชนีแรงขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีตัวชี้วัด 3 ตัว คือ ร้อยละพื้นที่การเพาะปลูก ตัวชี้วัดการใช้ปุ๋ยเคมี ต้นต่อตารางกิโลเมตร และตัวชี้วัดการใช้ยากำจัดศัตรูพืช ต้นต่อตารางกิโลเมตร

ดัชนีแรงขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรม มีตัวชี้วัดตัวเดียว คือ ร้อยละการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมต่อการลงทุนทั้งหมด ส่วนดัชนีแรงขับเคลื่อนภาคประชากร มีตัวชี้วัดตัวเดียวเช่นกัน คือ ค่าเฉลี่ยอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรในรอบ 10 ปี ในมิติแรงขับเคลื่อน จึงมีตัวชี้วัดทั้งหมด 5 ตัว เพื่อกำหนดค่าดัชนีแรงขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรม

ภาคอุตสาหกรรม และภาคประชากร มิติแรงกดดัน ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 3 ด้าน คือ ตัวชี้วัดการใช้วัตถุดิบ, GDP ต่อคนในวัยทำงาน ดัชนีการใช้พลังงานมีตัวชี้วัด 2 ตัว คือ ความเข้มข้นการใช้พลังงาน, ต้นของน้ำมันเทียบค่า (Oil equivalent) ต่อ GDP และการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน, สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียน ดัชนีที่ 3 ของดัชนีแรงกดดัน คือ ดัชนีของเสีย ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 2 ตัว คือ การก่อให้เกิดของเสีย, น้ำหนักขยะต่อคนต่อวัน และการบริหารจัดการของเสีย ร้อยละของขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ในมิติแรงกดดัน ก็มีตัวชี้วัดทั้งหมด 5 ตัว เพื่อกำหนดค่าดัชนีการใช้วัตถุดิบ ดัชนีการใช้พลังงาน และดัชนีการใช้พลังงานอย่างยั่งยืนมิติสภาวะ ประกอบด้วย ดัชนีคุณภาพสภาวะแวดล้อม และดัชนีคุณภาพสุขภาพ ดัชนีคุณภาพสภาวะแวดล้อม มีตัวชี้วัด 4 ตัว คือ คุณภาพอากาศ ซึ่งจะวัดร้อยละของครั้งที่วัดที่ปริมาณเฉลี่ย SO₂, NO₂ CO ใน 1 ชั่วโมง และค่าเฉลี่ย ใน 24 ชั่วโมง มีค่าสูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดโดยกรมควบคุมมลพิษ คุณภาพน้ำในแม่น้ำ วัดโดยร้อยละของครั้งที่วัดที่ค่า DO มีค่าต่ำกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดในแต่ละช่วงของแม่น้ำ สภาพพื้นที่ป่า วัดโดยร้อยละของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ของประเทศ ตัวชี้วัดสุดท้าย คือ ความหลากหลายทางชีวภาพ วัดโดยร้อยละพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่อพื้นที่ของประเทศ ดัชนีคุณภาพสุขภาพ ซึ่งเป็นดัชนีที่ 2 ในมิติสภาวะ มีตัวชี้วัด 4 ตัว คือ อัตราการตายของทารกที่มีอายุต่ำกว่า 28 วัน ความคาดหวังการคงชีพเมื่อแรกเกิด การเข้าถึงน้ำสะอาด วัดโดยร้อยละประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้ และสุขอนามัย วัดโดยร้อยละของประชากรที่มีสวมซิมและสวมซีกโครกใช้จึงสรุปได้ว่าในมิติสภาวะ มีตัวชี้วัดทั้งหมด 8 ตัว เพื่อกำหนดค่าดัชนีสภาวะแวดล้อมและคุณภาพสุขภาพ

มิติผลกระทบ ประกอบด้วย ดัชนี 6 ด้าน คือ ดัชนีโครงสร้างเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัด 3 ตัว คือ การกระจายรายได้ วัดโดยดัชนีจিনিี การมีงานทำ วัดโดยอัตราการจ้างงาน สถานภาพการคลัง วัดโดยอัตราส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ดัชนีที่ 2 คือ ความยากจน ซึ่งจะวัดด้วยดัชนี HPI-1 ซึ่งประกอบด้วย ตัวชี้วัด 3 ตัว คือ การมีชีวิตที่ยืนยาวและสุขภาพดี วัดโดยร้อยละของประชากรที่ตายก่อนอายุ 40 ปี การมีความรู้วัดโดยร้อยละของประชากรที่อ่านออกเขียนได้ และมาตรฐานการดำรงชีพที่เหมาะสม ซึ่งจะใช้ค่าเฉลี่ยของร้อยละของ

ประชากรที่ไม่มีแหล่งน้ำพัฒนาใช้และร้อยละของเด็กต่ำกว่า 6 ปีที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ดัชนีที่ 3 คือ ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน วัดโดยจำนวนคดีอาชญากรรมที่มีภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินต่อประชากรหนึ่งแสนคน ดัชนีที่ 4 คือ ความเสมอภาคทางเพศ ซึ่งวัดโดย GDI มีมิติ 3 มิติเหมือนกับดัชนี HPI-1 แต่แตกต่างกันในตัวชี้วัดมิติแรกใน GDI คือ ความคาดหมายการคงชีพที่เท่าเทียมกัน วัดโดยดัชนี EDLEI (Equally distributed life expectancy index) ซึ่งคำนวณจากตัวชี้วัด 7 ตัว คือ ความคาดหมายการคงชีพจำแนกตามเพศ และสัดส่วนประชากรจำแนกตามเพศ มิติที่ 2 ใน GDI คือ การศึกษาที่เท่าเทียมกัน วัดโดย EDEI (Equally distributed education index) ซึ่งคำนวณจากตัวชี้วัด 6 ตัว คือ อัตราประชากรที่อ่านออกเขียนได้จำแนกตามเพศ สัดส่วนประชากรที่เข้าศึกษาในระบบจำแนกตามเพศ และสัดส่วนประชากรจำแนกตามเพศ มิติที่ 3 ใน GDI คือ การกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน วัดโดย EDII (Equally distributed income index) ซึ่งคำนวณจากตัวชี้วัด 7 ตัว คือ ค่าจ้างแรงงานจำแนกตามเพศ จำนวนแรงงานจำแนกตามเพศ จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ GDP per capita PPP us \$ รายละเอียดการคำนวณค่า GDI ได้แสดงไว้ใน วิชิตและจิราวัลย์ 2554 ดัชนีที่ 5 คือ ความหนาแน่นที่อยู่อาศัย วัดโดยจำนวนครัวเรือนต่อตารางกิโลเมตร ดัชนีที่ 6 คือ การมีโอกาสทางการศึกษา วัดโดยจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับ การศึกษาของประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

สรุป การพัฒนา หมายถึง ทำให้ก้าวหน้า ทำให้มั่นคง ทำให้ดีขึ้น ทำให้ยั่งยืนขึ้น ในที่นี้คือ การพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านผักขะ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพ หมายถึง การพัฒนา สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเมือง การก่อสร้างโครงสร้าง และบริการพื้นฐานต่าง ๆ แก่ประชาชนให้เพียงพอกับความต้องการ 2) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน จำแนกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ การกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่ทาง เศรษฐกิจ และการสนับสนุนแหล่งเงินทุน 3) ด้านสังคม หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการ บริหารผ่านการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้ดีขึ้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ความไม่รู้ ได้รับความเป็นธรรมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีตลอดจนมีความพึงพอใจในชีวิตและ ความ เป็นอยู่ของตน รวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณีที่ดีงาม ของท้องถิ่น และ 4) ด้านการเมืองการปกครอง หมายถึง การพัฒนาหมู่บ้านทางด้าน

การเมืองและการบริหาร เป็นการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การพัฒนาระบบการเมืองให้มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของกฎหมายของประเทศ การพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะทางการบริหารให้สามารถบริหารและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัดและตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม เกิดความพึงพอใจสูงสุด

บริบทแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ข้อมูลทั่วไปของแขวงสะหวันนะเขต

แขวงสะหวันนะเขตเป็นแขวงที่มีพื้นที่ และจำนวนประชากรมากที่สุดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยตั้งอยู่ในแนวเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East – West Economic Corridor) ที่เชื่อมระหว่างดานัง - สะหวันนะเขต - มุกดาหาร - แม่สอด - ย่างกุ้ง และต่อไปยังประเทศอินเดีย โดยมีทางหลวงหมายเลข 9 เชื่อมต่อกับเวียดนามตอนกลาง มีสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างประเทศแห่งที่ 2 เชื่อมต่อกับจังหวัดมุกดาหาร ของประเทศไทย แขวงสะหวันนะเขตตั้งอยู่ในเขตภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 480 กิโลเมตร มีพื้นที่ 13.6 ล้านไร่ เป็นที่ราบร้อยละ 58.5 เนินเขา และภูเขาร้อยละ 41.5 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 เมือง ได้แก่ ไกสอนพมวิหาน อุทุมพอน อาดสะพังทอง ฟิน เซโปน วิละบูลี สองคอน นอง จำพอน ท่าปางทอง ชนบูลี ไชบูลี อาดสะพอน ไชพูทอง และพะลานไซ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับแขวงใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับ แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. ทิศใต้ ติดต่อกับ แขวงสาละวัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แขวงกวางจี และกวางบินของเวียดนาม
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดมุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และ

นครพนมของประเทศไทย

แขวงสะหวันนะเขตมีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ป่าไม้ ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีป่าสงวนแห่งชาติที่สำคัญ 3 แห่ง คือ ป่าสงวนแห่งชาติภูซ้างแช่ดงภูเวียง และดงสีทวน มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน และสามารถใช้น้ำได้ตลอดปี ซึ่งเหมาะกับการทำกิจกรรม เลี้ยงสัตว์ การทำแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และทาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ

เช่น แม่น้ำโขง เซบั้งเหียง เซบั้งไฟ เซลละนอง เซกอก เซจำพอน และเซนน่าน้อย เป็นต้น ประชากรที่อาศัยอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต มีจำนวนประมาณ 937,907 คน ประกอบไปด้วย 11 ชนเผ่า คือ ลาวลุ่ม ผู้ไท ไทดำ กะตาง ม้งกอง จาลือ ละวา ลาวส่วย ปาโกะ กะเลิง และ ตะอ้อย โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

2. ภูมิประเทศ

- เนื้อที่ 21,774 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 13.6 ล้านไร่)
- เป็นที่ราบร้อยละ 58.5 เนินเขาและภูเขาร้อยละ 41.5

3. การแบ่งเขตการปกครอง

ประกอบด้วย 15 เมือง ได้แก่ ไกสอนพมวิหาน อุทุมพอน อาตสะพังทอง ฟินเซโปน วิละบูลี สองคอน นอง จำพอน ท่าปางทอง ชนบูลี ไชบูลี อาตสะพอน ไชพูทอง และ พะลานไซ

4. ประชากร

- ประชากรในแขวงฯ มีมากที่สุดในประเทศ คือ ประมาณ 916,94 คน หญิง 541,236 คน
- ความหนาแน่นของประชากร 39 คนต่อ ตร.กม.
- 11 ชนเผ่า คือ ลาวลุ่ม ผู้ไท ไทดำ กะตาง ม้งกอง จาลือ ละวา ลาวส่วย ปาโกะ กะเลิง และ ตะอ้อย
- ประชากรร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยมีผลผลิตเหลือส่งออกต่างประเทศ

5. รายได้ต่อหัวต่อปี

1.785 เหรียญสหรัฐ (ปี 2559) (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม 5 ปี ครั้งที่ VIII ของแขวงสะหวันนะเขต ปี 2559)

6. จุดเด่นของแขวง

- ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่าง จังหวัดมุกดาหารกับ จังหวัดกวางจิของเวียดนาม ที่เชื่อมโยงไปเมืองเว้ และดานัง
- เป็นจุดเชื่อมเส้นทางคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ
- มีสะพานมิตรภาพ 2 (มุกดาหาร - สะหวันนะเขต) เป็นจุดเชื่อมระหว่าง ไทย และเวียดนาม ผ่านทางเส้นทางหมายเลข 9 อันเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทาง EWEC (East-West Economic Corridor)

- รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกาศโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน แห่งแรกในลาว
- เป็น 1 ใน 4 แขวง (นครหลวงเวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง แขวงจำปาสัก) ที่เจ้าแขวงมีอำนาจอนุมัติ โครงการลงทุนในแขวงที่มีมูลค่าไม่เกิน 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และใช้พื้นที่ไม่เกิน 100 เฮกตาร์ โดยไม่ต้องรับความเห็นชอบจากส่วนกลาง (เฉพาะในโครงการที่รัฐบาลลาวส่งเสริม เช่น การก่อสร้าง การขุดค้นทรัพยากร) ส่วนแขวงอื่น ๆ สามารถอนุมัติโครงการลงทุนได้เองไม่เกิน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
- เป็นแขวงเกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่กว้างขวางและอุดมสมบูรณ์ หลายประเทศรวมทั้งไทยจึงเข้าไปลงทุนด้านเกษตรอุตสาหกรรมกันมาก

7. ทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และแร่ธาตุ ได้แก่ หินอ่อน หินแกรนิต แร่ลิกไนต์ แร่เหล็ก ทองคำ ทองแดง ยิปซัม โดยมีบริษัท Minerals and Metals Group or MMG ของจีน เป็นผู้ลงทุนผลิตทองคำ และทองแดงส่งออก (ซื้อกิจการต่อจากบริษัท OZ minerals ของออสเตรเลีย)

8. การเกษตร

กลไกกรรม ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย ไม้ยูคาลิปตัส ยาสูบ อ้อย ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ละหุ่ง มันสำปะหลัง กระจงเทียม อ้อย ปศุสัตว์ ได้แก่ วัว แพะ

9. การค้า

แขวงสะหวันนะเขตมีธุรกรรมทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับสองรองจาก นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นจุดศูนย์กลางในการกระจายสินค้าไปยังแขวงใกล้เคียง รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านทั้งเวียดนาม และไทย สินค้าที่วางจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าไทย จีน และเวียดนาม ซึ่งนำเข้าผ่านด่านมุกดาหาร ด่านลาวบาว และจากนครหลวงเวียงจันทน์

10. สินค้าส่งออกต่างประเทศ

ไม้แปรรูป และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยิปซัม ทองคำ ทองแดง เครื่องนุ่งห่ม ของป่า ตลาดการค้าสำคัญในแขวง ได้แก่ ตลาดสะหวันไซ ตลาดสามัคคีไซ ตลาดหลัก 8 บริษัท และร้านค้าขนาดย่อย งานแสดงสินค้าในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่แขวงฯ เชิญผู้ค้าจากไทย และประเทศใกล้เคียงไปร่วมแสดงและจำหน่ายสินค้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จักรกริช สังขมณี และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษา โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การศึกษาการพัฒนาชนบทในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรอบคิดและวิธีการ โดยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ ร่วมมือกับสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดให้มีการจัดการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการเรียนการสอนเกี่ยวกับชนบทและการพัฒนาในสังคมไทย ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ คณะวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นักวิจัย นิสิตระดับปริญญาบัณฑิตและระดับมหาบัณฑิตได้ร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาเรียนที่ว่าด้วยการศึกษาชนบท โดยใช้วิชาสังคมวิทยาชนบท สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (หลักสูตรปริญญาตรี) เป็นฐานการปฏิบัติงานวิจัย และการนำนิสิตจำนวน 60 คน ลงพื้นที่วิจัยภาคสนาม ณ บ้านโป่งและบ้านหัวฝาย ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย เป็นเวลา 10 วัน ในการศึกษาครั้งนี้งานวิจัยเลือกที่จะพิจารณาทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชนบทจากหลากหลายมุมมอง ได้แก่ เรื่องของเศรษฐกิจเกษตรชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยศึกษากรณีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการทำนา การจัดการลำไยของหมู่บ้าน และสวนส้มกับการเข้ามาของทุนนิยมในชุมชน นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้มองการเปลี่ยนผ่านของชนบทไทยผ่านมุมมองอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ทางสังคมกับสังคมชนบทที่เปลี่ยนไป โดยศึกษาความเป็นชาติพันธุ์กับการสร้างชุมชนบนฐานการจัดการทรัพยากร ประเด็นเด็กและเยาวชนกับทิศทางของชนบทสมัยใหม่ กลุ่มผู้หญิงสีแดงกับบทบาท ทศนคติ และปฏิบัติการทางการเมือง ตลอดจนการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกลุ่มอำนาจท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพล และระบบอุปถัมภ์ในหมู่บ้าน ท้ายสุด ทีมวิจัยพยายามทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของชุมชน กับเชื่อมร้อยพลวัตจากภายนอก ทั้งนี้การศึกษาในเรื่องดังกล่าวสะท้อนผ่านกรณีศึกษาโบราณคดีชุมชนบนฐานการท่องเที่ยวและความขัดแย้ง พุทธศาสน์ชุมชนกับความศรัทธาและโลกาภิวัตน์ และวาทกรรมการพัฒนาชุมชนของรัฐกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

นิภาพร รัตนปริยานุช (2556) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีด อำเภอเมืองชลบุรี การวิจัยเรื่อง ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีด อำเภอเมืองชลบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีด อำเภอเมืองชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาชุมชน

ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี จำแนกตามเพศ รายได้ อายุ การศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต จำนวน 375 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองและการบริหาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาสังคม ด้านการจัดระเบียบชุมชน ด้านการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเมืองและการบริหารผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี ไม่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ประชาชนที่มีเพศ รายได้ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสมีต อำเภอเมืองชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2556) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาชุมชนและเมือง: บทสำรวจเบื้องต้น ชุมชนและเมืองเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากแนวคิดที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันจึงเกิดเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางกายภาพและความอุดมสมบูรณ์ พัฒนาการเกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากภายนอกหลายกลุ่มหลายชาติพันธุ์นำมาสู่การค้าขายและตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและเกิดสิ่งที่เรียกว่า “อารยธรรม” ดังนั้นการกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนและเมืองให้เข้าใจถ่องแท้ เนื่องจาก

ชุมชนและเมืองมีลักษณะสภาพแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาชุมชน คือ การสร้างอำนาจในการกระจายทรัพยากรในชุมชนและการสร้างความไว้วางใจของกันและกัน กระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารหรือ และทำให้เกิดการยอมรับความเป็นตัวตนร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของทฤษฎีสองระบบ

2) แนวทางการพัฒนาเมือง คือ การวางแผนการใช้ที่ดิน/พื้นที่ที่ทำงานเพื่อจำกัดการขยายตัวของประชากรและนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การออกแบบอาคารหรือสิ่งก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และการสร้างพื้นที่สีเขียว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง โดยหลักการพัฒนาชุมชนและเมืองมีองค์ประกอบร่วมกัน 2 ประการ 1) ความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน 2) การเสริมพลังจากทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื่องจากกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือการที่ประชาชนอยู่ร่วมกับความเจริญเติบโตและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันเพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันในสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง

นิภาพร รัตนปริยานุช (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จำแนกตามเพศ รายได้ อายุ การศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด จำนวน 375 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองและการบริหาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาสังคม ด้านการจัดระเบียบชุมชน ด้านการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test การวิเคราะห์

ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเส้ม็ด อำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเมืองและการบริหาร ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเส้ม็ด อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเส้ม็ด อำเภอเมืองชลบุรี ไม่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ประชาชนที่มีเพศ รายได้ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเส้ม็ด อำเภอเมืองชลบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาติชัย อุดมกิจมงคล (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหาร การพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารการพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารการพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร แตกต่างกันหรือไม่ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อแสวงหาแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารการพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสกลนคร จำนวน 62 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการบริหารการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเมือง รองลงมาคือ ด้านสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกายภาพ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล สามารถ สรุปผลได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามคุณลักษณะด้านเพศ และด้านประสบการณ์การดำรง ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ในภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามคุณลักษณะด้านอายุ พบว่า สภาพการบริหารการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านสังคม

2.3 จำแนกตามคุณลักษณะด้านระดับการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ 1) ด้านการเมือง และ 2) ด้านกายภาพ

3. ระดับการบริหารการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสกลนคร ที่ควรนำไปศึกษาหาแนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารการพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านเศรษฐกิจ และ 3) ด้านสังคม

อนุชา พิมายนอก (2557) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน 4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 243 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำซับ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชน การสนับสนุนช่วยเหลือ และความร่วมมือจากปัจจัยภายในชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมสมทบทุนเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนในการทำกิจกรรม และพัฒนาอาชีพ โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากกับความสำเร็จ

2. ชุมชนบ้านน้ำซับประสบผลสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน และประชาชนในระดับมาก โดยระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัวได้ดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นบุคคลในครอบครัวมีความสุขและพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน เป็นต้น และในระดับชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิก มีการรณรงค์ส่งเสริมการออม และมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสินค้าที่เป็นของชุมชนบ้านน้ำซับ เป็นต้น

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด และหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง

4. ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับครัวเรือน/ครอบครัว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และในระดับชุมชน พบว่า การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังมีไม่ต่อเนื่อง ขาดการจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน มีไม่หลากหลาย และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพ รูปลักษณะที่ทันสมัย สวยงาม และขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

วิบูลย์ แก้วสุวรรณ (2558) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแทนครัวเรือนใน 8 ชุมชน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดลพบุรี ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 584 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยที่ด้านการมีความรู้ความเข้าใจที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้น พบว่ามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปราชญ์ผู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้านที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินชีวิต ส่วนด้านความมีเหตุผลที่อยู่ในระดับต่ำสุด พบว่า ชุมชนได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาส 2. ปัจจัยการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั้น ควรเน้นการพัฒนา และทบทวน ศึกษาให้ชัดเจน และทำเพื่อประโยชน์ในอนาคต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3. แนวทางการปรับปรุงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยการมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ

สุภาพร ภูโพน้อย (2558) ได้ทำการศึกษา การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาการจัดการชุมชน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการ

ทางการ กลุ่มผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด ผลการวิจัย พบว่า วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมมาจากรุ่นบรรพบุรุษ เน้นการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเรือนมีความสะอาด ทุกคนมีความสามัคคี เสียสละซึ่งกัน และกัน รับประทานอาหารร่วมกัน ชอบเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การประกอบอาชีพเน้นการเกษตรกรรม ทำนา ปลูกผักสวนครัว เน้นการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีกลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันในการประกอบอาชีพงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย สามารถสร้างอาชีพมีรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัว ในส่วนของการจัดการชุมชน ผู้ใหญ่บ้านเน้นให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ทุกคนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด อีกทั้ง ผู้ใหญ่บ้านยังได้มีการบริหารจัดการชุมชนที่ยึดตามแบบวงจรคุณภาพที่เริ่มจากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยให้มีการตรวจสอบ และประเมินตามช่วงระยะเวลาอยู่ตลอด และเน้นการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ให้สามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับชุมชน และในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จนั้นมาจากปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกเข้ามามีผลกระทบกับชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนใช้หลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีกับชาวบ้านเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจตามมา ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับชุมชนที่ต้องการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนต่อไป

อามาล ภัคศิธรรม ฉิมวิไลทรัพย์ (2558) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอยช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลลาวา อำเภอมะสรวาย จังหวัดเชียงราย วัตถุประสงค์การวิจัยนี้เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนของพื้นที่ชุมชนบ้านดอยช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลลาวา อำเภอมะสรวาย จังหวัดเชียงราย ด้านกายภาพด้านเศรษฐกิจและสังคม ในอดีตและปัจจุบัน ที่อาจส่งผลกระทบต่ออนาคตของชุมชน เป็นการรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นฐาน และระดับนโยบาย เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโต การพัฒนาของประชากรในพื้นที่ และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิด้วยการเดินสำรวจพร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็น สำหรับบันทึกข้อมูลกายภาพของอาคารและ สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน ได้แก่ การถ่ายภาพสภาพการอยู่อาศัยทั้งภายในและภายนอกของกลุ่มบ้าน

ที่ต้องการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรม ประกอบกับการวาดแบบแปลน พร้อมบันทึกข้อมูล การใช้สอยพื้นที่ภายในบ้านแต่ละหลัง จำนวนผู้อาศัย การประกอบอาชีพ และอื่น ๆ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิจะอาศัยการค้นคว้าข้อมูลด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนเพื่อกำหนดขอบเขต และเป้าหมายการดำเนินงาน และการสรุปประเด็นจากการสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์ โดยใช้เอกสารที่สามารถสื่อถึงชุมชนได้ชัดเจน พบว่า ชุมชนบ้านดอยช้างเป็นชุมชนที่ถูกกล่าวถึงเรื่องความสำเร็จในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าวิสาหกิจชุมชน ที่มีคุณภาพสูง มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ คือ เมล็ดกาแฟ ที่ส่งขายทั้งในและต่างประเทศ ช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น ประชากรในชุมชนประกอบด้วย 3 ชนเผ่า คือ ลีซุ จีนิ และอาข่า ซึ่งมีประชากรประมาณ 6,000 คน และจำนวนครัวเรือนประมาณ 600 ครัวเรือน ซึ่งต่างก็มีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน แต่อยู่ร่วมกันโดยไม่มีกั้นแบ่งอาณาเขตและมีความกลมกลืนทางวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม เอกลักษณ์และผลิตผลของชุมชนอันโดดเด่น ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยว และนักธุรกิจ เข้าสู่พื้นที่ชุมชนมากขึ้น ทำให้ลักษณะของรูปแบบ และโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีการปรับเปลี่ยนวัสดุที่มีความทนทานมากขึ้น และมีการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อวิถีของชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวปรับเปลี่ยนหรือสูญหายไปที่สุดในที่สุด ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านดอยช้าง โดยเสนอให้มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ คงความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้างเดิม บางส่วนในพื้นที่ที่จัดการได้ยาก เช่น มีความหนาแน่นสูง และจัดรูปที่ดินในพื้นที่บางส่วนโดยการเพิ่มการใช้ที่ดินให้หลากหลาย ด้านกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การประยุกต์ให้เข้ากับพื้นที่บนเนินเขา และประยุกต์ให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้มากที่สุด และนำศักยภาพของชุมชน มาผสมผสานกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทำให้เกิดเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามศักยภาพของตนเอง เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมอย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และตามแนว พระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กัมปนาท พรพรมวินิจ (2559) ได้ทำการศึกษา ประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชาชนในเขตเทศบาลนคร และเทศบาลเมือง ในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว จำนวน 400 คน ด้วยสูตรคำนวณ ของทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.876 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีอุปมานวิเคราะห์ และการตีความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิผลการนำนโยบาย พัฒนาชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.89) โดยที่ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายที่อยู่ในระดับสูงสุดนั้นเนื่องจาก หน่วยงานเทศบาล และประชาชนมีความร่วมมือกันอย่างแท้จริงในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนด้านความยั่งยืนของวิถีชุมชนที่อยู่ในระดับต่ำสุดนั้น เนื่องจากประชาชนมีความพึงพอใจตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดค่านิยมสากล โดยละเลยมิติความเป็นมนุษย์ส่งผลให้เกิดสภาพการเสีย คุณภาพของการพัฒนาชุมชน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 3 ปัจจัย ประกอบด้วย 8 ตัวแปร คือ 1) ปัจจัย การนำนโยบายไปปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย=0.48) มี 3 ตัวแปร ได้แก่ วัตถุประสงค์ มีวัตถุประสงค์ และประเมินผลได้ และการสนับสนุนทางการเมือง 2) ปัจจัย เศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=0.53) มี 3 ตัวแปร ได้แก่ สิ่งแวดล้อม การสนับสนุน และทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) ปัจจัยการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย=0.56) มี 2 ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการมีส่วนร่วมของ ประชาชน โดยปัจจัยทั้ง 3 ดังกล่าว สามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนา ชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาลใน

ภาคตะวันออกเฉียงใต้ร้อยละ 54.20 (Adjusted $R^2 = 0.542$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการปรับปรุงประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่เสนอแนะประกอบด้วย การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการคือ (1) ประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ต้องมีแนวทางการปฏิบัติ และหลักการดำเนิน งานที่แตกต่างกล่าวคือ การพัฒนาที่มุ่งเน้นพื้นที่ หมู่บ้าน และชุมชนควรคำนึงถึงปัจจัยความแตกต่าง ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (2) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ควรส่งเสริม การประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพ การสร้างงาน และจ้างงานในชุมชน รวมถึงการพัฒนาผู้สอน และบุคลากร ทาง การศึกษาให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง (3) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงควรมี การปรับปรุง สภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น ใช้ ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัด การบำรุงรักษา และบำบัดมลพิษ และ (4) ด้านการพัฒนา ชุมชนควรให้ประชาชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน การ นำเสนอโครงการต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของประชาชน อย่างแท้จริง

วิไลวรรณ พ่วงทอง (2559) ได้ทำการศึกษา ประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์ (1) ศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนโดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้จำนวน 387 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้มีการพัฒนาชุมชน ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและด้าน เศรษฐกิจ สังคมและชุมชน 2) ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการ เป็นกรรมการหมู่บ้านต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลไม่แตกต่างกัน

สุวิดา ตันตพรประศาสน์ (2559) ได้ทำการศึกษาแบบการพัฒนาชุมชนโดย การมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน เมืองเวียงจันทน์ แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตย ประชาชนลาว (สปป.ลาว) การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน เมืองเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว (สปป.ลาว) วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 81 ครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถามโดยใช้วิธีการทางสถิติ โดยทำการแจกแจงความถี่และร้อยละ ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ วิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนด้วยวิธีการมีส่วนร่วม ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ กลุ่มเป้าหมายคือ ชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน เมืองเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว (สปป.ลาว) จำนวน 25 ครอบครัวยุ เป็นเวลา 1 ปี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวัดความแปรปรวนหลายตัวแปรตามแบบวัดซ้ำ (MANOVA : Repeated Measures) ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพชุมชนของชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน มีครัวเรือนทั้งหมด 81 หลังคาเรือน 113 ครอบครัวย และมีประชากรทั้งสิ้น 337 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในส่วนปัญหาแบ่งเป็น 5 ประการ คือ 1) ปัญหาสุขภาพ 2) ปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ 3) ปัญหาสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน 4) ปัญหาศักยภาพการพัฒนาชุมชน และ 5) ปัญหาความยากจนและหนี้สิน ด้านความต้องการ พบว่า ประชาชนต้องการให้พัฒนาด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน ควรพัฒนาโครงการที่จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในแนวทางพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างแท้จริงภายใต้ความต้องการของชนเผ่าลื้อ ทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ควรพัฒนาโครงการหมู่บ้านตัวอย่างสาธารณสุข และความต้องการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ควรส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ที่ประกอบด้วย โครงการเลี้ยงไก่ โครงการเลี้ยงหมูโครงการเพาะเห็ด โครงการเลี้ยงปลา โครงการเลี้ยงกบ และโครงการปลูกพืชผักสวนครัว

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อบ้านน้ำเงิน พบว่า การทดลองทุกด้าน มีผลการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Markusen A. (2004) ศึกษาเป้าหมายด้านอาชีพในการพัฒนาภูมิภาคและเศรษฐกิจชุมชนผลการศึกษพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านแรงงานของชุมชน นำมาซึ่งการเปิดโอกาสทางการค้า และการได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยกิจกรรมด้านแรงงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์ซึ่งจะมีความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ในระดับน้อยประชาชนในชุมชนหรือผู้ประกอบการภายในชุมชนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยกลุ่มคนดังกล่าวสามารถเรียนรู้กับการที่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพ ซึ่งการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้นั้นควรมีการวางแผนและมีนโยบายอย่างสมเหตุสมผล และมีการกำหนดเป้าหมายของการประกอบอาชีพ ได้แก่ การทำให้แรงงานมีทักษะสูงขึ้น ให้ความสำคัญกับการเติบโตของธุรกิจ การรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนการประกอบการ และการพิจารณาคักยภาพของพื้นที่ ปัจจัยผลักดันในการพัฒนามี 3 ประการ โดยประการแรกคือ ต้องมีการวางแผน เนื่องจากผู้ประกอบการยังมีความสับสนในเรื่องการก้าวสู่มาตรฐาน และการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่น ประการที่สองคือ ยังไม่มีความเข้าใจในลักษณะของศักยภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นและภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่เข้าใจในห่วงโซ่อุปทานของสินค้า และประการสุดท้าย คือ ความสำคัญของความรู้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเลือกอาชีพให้เหมาะสม

Brouk (2006) ได้ศึกษาหน้าที่ของรัฐบาลที่เหมาะสมต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในอนาคตของประเทศรัสเซีย โดยศึกษาสภาพปัญหาของการบริหารบ้านเมืองที่ดีที่ต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่องศึกษาในพื้นที่ที่มีการปฏิรูปการปกครองในรัสเซีย ซึ่งการบริหารอยู่ภายใต้รัฐบาลของรัสเซีย และมีรัฐบาลของรัสเซียเป็นแม่แบบ ในการปฏิรูป และมีเครื่องมือที่มีคุณภาพซึ่งจะใช้ในการกำหนดว่ารัฐบาลมีการบริการที่ดี โดยเปรียบเทียบเชิงทดลอง 3 เขต พบว่า มี 2 เขตที่มีการปฏิรูป และให้ผลดี ถึงแม้จะมีการโต้แย้ง แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ต้องมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อไปด้วย กำหนดหน้าที่ที่เหมาะสมของรัฐบาลที่ดี ที่ต้องนำมาเป็นรูปแบบเพื่อให้เกิดการปฏิรูปที่ประชาชนยอมรับ และสามารถวัดได้ การบริหารภาครัฐที่ดีต้องให้สาธารณรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต้องมีแรงผลักดัน ไปสู่คณะกรรมการบริหารให้เกิดความตระหนักให้เห็นสภาพสงครามต่าง ๆ ส่วนปัจจัยอื่นที่ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันของนักสังคม

สงครามเหล่านี้ ในประเทศเคนยา ก็คือ การปรับตัวเข้าหากันเพื่อสร้างความร่วมมือกลุ่มย่อย ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล

การวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า การขาดหลักธรรมาภิบาลส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ และความยั่งยืนในเรื่องของการปฏิรูปตลาดภายในประเทศ ซึ่งดำเนินการโดยภาคเกษตรกรรมของบังคลาเทศ การปฏิรูปครั้งนี้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้รวบรวมผลิตภัณฑ์ข้าว และปรับปรุงเงื่อนไขหลาย ๆ อย่างเกี่ยวกับข้าว เพื่อให้เกษตรกรได้เพิ่มรายได้ผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นอย่างไรก็ตาม ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในเร็ว ๆ นี้ก็คือ การขายผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำ และผลผลิตทางการเกษตรต่ำกว่ามาตรฐาน บางครั้งก็มีราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะทำลายแนวทางการปฏิรูปครั้งนี้ แต่ก็ยังเป็นการทำลายความมั่นคงอีกด้วย และนอกจากนั้นแล้วยังพบว่า ปัญหาหลาย ๆ อย่างนี้เกิดมาจากขาดหลักนิติธรรม และการควบคุมตรวจสอบการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ และรวมถึงการนำหลักทั้ง 6 ประการของธรรมาภิบาลมาใช้

Bell and Jayne (2010) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The creative countryside: Policy and practice in the UK rural cultural economy เพื่อศึกษาถึงความสร้างสรรค์ในด้านเศรษฐกิจของชนบท โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า อุตสาหกรรมที่มีต้นกำเนิดในความคิดสร้างสรรค์และความสามารถทักษะที่มีศักยภาพในการสร้างงานผ่านการผลิตและใช้ประโยชน์ของทรัพย์สินทางปัญญา โดยประกอบด้วย การโฆษณา สถาปัตยกรรม ศิลปะ และตลาดโบราณ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานฝีมือ ออกแบบ เสื้อผ้าแฟชั่น ภาพยนตร์และวิดีโอ ซอฟต์แวร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง โทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น

ในการศึกษานี้ ได้อธิบายถึงความสร้างสรรค์ในชนบทที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจ ซึ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นทางเลือกสำหรับชุมชนชนบทรวมทั้งงานสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์รวมถึงอาหารท้องถิ่น การผลิตเครื่องดื่มและวัฒนธรรม การบริโภค ศิลปะแบบชนบทที่ริเริ่มเป็นเมืองพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เมืองแม่แบบในชนบท รวมถึงความแตกต่างของตลาดที่มีบทบาทในชุมชน การใช้ศิลปะและทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในชนบทและโอกาสทางเศรษฐกิจ ในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนชนบทในด้านศิลปะ การท่องเที่ยวเชิงชนบทหัตถกรรม และตลาดอาหาร

โดยการศึกษาในนโยบายอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของชนบท โดยใช้ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ของรูปแบบทางวัฒนธรรมในชนบทเพื่อสร้างสรรค์ตลาดใหม่ทั้งดั้งเดิม

และร่วมสมัย การสร้างชนบทแนวใหม่ที่สวยงามในความดั้งเดิมและนวัตกรรมของวัสดุและเทคนิคในการใช้การท่องเที่ยวฟาร์มในชนบท รวมทั้งการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของชนบท ภาคการท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการส่งเสริมการผลิตทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานการสร้างความคิดสร้างสรรค์ของชนบท

การศึกษาในแต่ละสาขา พบว่างานฝีมือมีแรงงานมากที่สุด ร้อยละ 21 รองลงมาเป็นงานออกแบบ ศิลปะและของเก่า และดนตรี ร้อยละ 11, 10 และ 9 ตามลำดับ ในลักษณะ จำนวนของธุรกิจต้นน้ำและปลายน้ำ ในธุรกิจต้นน้ำจะเป็นเครื่องมือในด้านเทคโนโลยีและเทคนิค เป็นต้น สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และที่เป็นปลายน้ำจะเป็นในการออกแบบหรือตราสัญลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ การพิมพ์และหนังสือทางการตลาด ทั้งนี้ ภาคหัตถกรรมจะถูกนำไปเป็นห่วงโซ่ในการผลิต ซึ่งมีจำนวนอุตสาหกรรมมากที่สุดจำนวน 286 บริษัท ภาคธุรกิจที่มีผลกำไรมากที่สุด คือ การโฆษณา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การออกแบบ สถาปัตยกรรมและการพิมพ์ และผลกำไรของธุรกิจต่ำสุด คือ งานฝีมือ ดนตรี และศิลปะการแสดง

สีสะหวัน วงศ์กัตัญญ (2014) ได้ทำการศึกษา ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชน กลุ่มครัวเรือนทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) สร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 68 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพปัจจุบันความยากจนของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนี้ 1) เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบสัมมาชีพ และมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพน้อยที่สุด 2) ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ เช่น ขาดโอกาสในการศึกษา ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ และขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น 3) การศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยหรือขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเนื่องจากขาดสินทรัพย์ในการค้ำประกัน และมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการขาดทุนสูง ส่วนความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบурณ์ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบурณ์ เมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาชุมชนด้านสังคม และคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย มีจำนวน 3 กลยุทธ์ 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด และ 4 โครงการ/กิจกรรม 2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การศึกษา วัฒนธรรม และประเพณี ประกอบด้วย มี จำนวน 3 กลยุทธ์ 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด และ 5 โครงการ/กิจกรรม 3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนประกอบด้วย มีจำนวน 2 กลยุทธ์ 2 เป้าหมาย 1 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ/กิจกรรม 4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนารายได้ และเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย มีจำนวน 6 กลยุทธ์ 6 เป้าหมาย 6 ตัวชี้วัด และ 9 โครงการ/กิจกรรม และ 5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย มีจำนวน 2 กลยุทธ์ 2 เป้าหมาย 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ/กิจกรรม

3. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเอง ของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบурณ์ เมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

โดยสรุป จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับประสิทธิผลการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านผักชะ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พอสรุปได้ว่า การพัฒนาชนบท หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบ และโครงสร้างต่าง ๆ ในสังคมชนบท ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อให้ประชาชนได้พัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีองค์ประกอบ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมในชุมชน ทางด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้ประชาชนในชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ฟังพาดตนเอง การตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของชาวชนบท ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินโดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับมิติของการบริหารการพัฒนาเมือง และชนบท ของ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2550, หน้า 49 – 52 อ้างถึงในชาติชัย อุดมกิจมงคล, 2557) และตัวชี้วัดเพื่อติดตามการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านหลัก Themes และ Subthemes ของกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Commission on Sustainable Development : UNCSD, 2001 อ้างถึงใน วิชิต หล่อจ๊ะระชุนท์กุล และ จิราวัลย์ จิตรถเวช, 2556) มาประยุกต์และบูรณาการเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อตอบปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชน เข้าใจและยอมรับเป้าหมายของชุมชน ซึ่งมีความเป็นไปได้เหมาะสม เกี่ยวกับการพัฒนา สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน 2) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ชุมชนมีการบริหารการพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน 3) ด้านสังคม หมายถึง การบริหารการพัฒนาทางด้านสังคม โดยชุมชนมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารผ่านการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และ 4) ด้านการเมืองการปกครอง หมายถึง การที่ชุมชนมีการบริหารการพัฒนาชนบทด้านการเมือง และการบริหาร ประกอบด้วย การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน การพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะทางการบริหารให้สามารถบริหาร และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ